

Sari Seikkula

UUSI OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI KURAATTORIN
NÄKÖKULMASTA

Sosionomin koulutusohjelma
2016

UUSI OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI KURAATTORIN NÄKÖKULMASTA

Seikkula, Sari
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Syyskuu 2016
Ohjaaja: Virtalaine, Matti
Sivumäärä: 50
Liitteitä: 1

Asiasanat: Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, koulukuraattori, oppilashuolto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten 1.8.2014 voimaan tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki näkyi kuraattoreiden työssä ja miten lain tuomat velvoitteet on kunnissa järjestetty.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin lain keskeisiä sisältöjä, kuten oppilashuoltoryhmien toimintaa, yhteisöllistä oppilashuoltotyötä sekä osallisuutta koulussa.

Toteutin opinnäytetyön teemahaastattelemalla lähialueen koulukuraattoreita. Aineiston perusteella voidaan todeta, että kuraattoreiden työkenttä on laaja sekä työtehtävät olivat moninaisia. Koulukuraattoreiden työ painottui korjaavaan yksilötyöhön ennaltaehkäisevän työn kustannuksella. Kunnat olivat aineiston perusteella hoitaneet lain vaatimat velvoitteet eri tavoin. Koulukuraattorit kaipasivat työhönsä yhteisiä työvälineitä kirjaamiseen sekä enemmän aikaa yhteisölliseen työhön kouluissa.

THE NEW STUDENT WELFARE LAW FROM A SCHOOL SOCIAL WORKER`S
POINT OF VIEW

Seikkula, Sari

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Service

September 2016

Supervisor: Virtalaine, Matti

Number of pages: 50

Appendices: 1

Keywords: student welfare law, school social worker, welfare group

The purpose of this study was to find out how the new student welfare law (since 1.8.2014) has affected the work of a school social worker, and how the municipalities have met and realized the new demands of this law.

The theory part of this study handles the main issues of the new law, such as the function of a school welfare group, what work it can do in the school community, and how it participates into everyday schoolwork.

The study was done by conducting thematic interviews for the school social workers of the neighbouring areas. Based on the collected material, one can conclude that the field of work of these social workers is wide and their tasks vary quite a lot. Mainly their work was individual corrective work, which was often done at the expense of the preventive work. All the municipalities had arranged the required changes.

Based on these interviews, social workers would require more shared tools for their documenting, and more time to do actual social welfare work in the schools. The interviewees stressed the importance of collaboration with the teaching staff, as well as the fact that the social worker needs to be visibly present in the school community

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLLON KESKEISET SISÄLLÖT	7
2.1	Oppilashuollon taustaa Suomessa.....	8
2.2	Sosiaalityö kouluissa.....	9
2.3	Kuraattoripalveluiden järjestäminen	11
2.3.1	Kuraattorinimike.....	13
2.3.2	Koulukuraattorin työ kouluyhteisössä.....	13
2.4	Koulun ja kodin välinen yhteistyö	15
3	NÄKÖKULMIA UUTEEN OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKIIN	16
3.1	Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoitus	17
3.2	Toiminnan suunnitelmallisuus	18
3.3	Yhteisöllisyyden lisääminen	18
3.4	Ehkäisevä työ koulussa	20
3.5	Osallisuuden korostaminen	21
4	OPPILASHUOLTORYHMÄT	23
4.1	Järjestäjäkohtaisen oppilashuollon ohjausryhmän toiminta ja tehtävät	24
4.2	Oppilaitoskohtaisen oppilashuoltoryhmän tehtävät.....	25
4.3	Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmän toiminta	25
5	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	26
6	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU.....	27
6.1	Kvalitatiivisen lähestymistavan perustelut	27
6.2	Haastateltavat ja tutkimusaineiston keruu	27
7	HAASTATTELUAINEISTON JÄSENTÄMINEN JA ANALYSOINTI.....	28
7.1	Oppilashuollon ohjausryhmän toiminta.....	29
7.2	Oppilaitoskohtaisen oppilashuoltoryhmän toiminta	30
7.2.1	Monialaisuuden varmistaminen.....	30
7.2.2	Tietojen kerääminen hyvinvointisuunnitelman laatimiseksi.....	31
7.2.3	Yhteistyön muodot eri osapuolten välillä.....	32
7.2.4	Yhteistyö opetushenkilöstön kanssa.....	33
7.3	Yhteisöllisen hyvinvoinnin toimintatavat	34
7.4	Tuen jatkuvuus siirtymä- ja nivelvaiheissa.....	35
7.5	Yksilökohtaisen oppilashuoltotyön järjestäminen	37
7.5.1	Lain määrittelemien aikarajojen toteutuminen.....	38
7.5.2	Dokumentointi	38
7.6	Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen	39
7.7	Haastattelijoiden esiin tuomat lain vahvuudet sekä epäkohdat.....	41
7.7.1	Lain vahvuudet	41

7.7.2 Lain tulkinnallisuus	43
8 POHDINTA.....	44
LÄHTEET.....	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lapset ja nuoret voivat aikaisempaa paremmin ja ovat myös terveempiä. Myönteisestä kehityksestä huolimatta lasten terveys- ja hyvinvointierot Suomessa ovat kuitenkin kasvaneet. Kouluissa tehtävällä oppilashuoltotyöllä onkin mahdollisuus edistää opiskelijoiden terveitä elintapoja kuten päihteettömyyttä, liikunnallisia elintapoja ja vuorokausirytmisiä. Kouluviihtyvyyteen vaikuttavat kokemukset opiskelusta sekä oppilaitosyhteisön sosiaaliset suhteet. Opiskelijat, jotka kokevat koulunkäynnin myönteisesti, menestyvät myös paremmin opinnoissaan.

Oppilashuollon toimintatapoja on kehitetty vastaamaan enemmän opiskelijoiden ja huoltajien tarpeita. Haasteena onkin nähty yhteisöllisyyttä vahvistavien työskentelymallien ja osallistavan toimintakulttuurin kehittäminen. Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on varmistaa opiskeluhuollon palvelujen ja tuen tasalaatuisuus sekä yhdenvertainen saatavuus ja selkeät yhteistyökäytännöt. Tässä opinnäytetyössä haastattelen neljää Satakunnassa toimivaa kuraattoria. Tavoitteena on selvittää, millä tavoin 1.8.2014 voimaan tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on muuttanut kuraattorin työtä ja miten lain henki on toteutunut.

Aineiston perusteella kouluissa tehtävä työ vaatii jatkuvaa tehtävien priorisointia resurssien vähyden vuoksi. Vaikka sosiaalityössä korostetaan ennaltaehkäisevää työtä, näyttää kouluissa korjaava työ painottuvan ennaltaehkäisevän kustannuksella. Kuraattorin arjessa yksilökeskeisyys vie aikaa yhteistyöltä, vaikka yhteisöllisyyden tiedetään tuottavan elinvoimaa ja estävän syrjäytymistä. Koulukuraattorityö onkin ollut ristiriitaista koko sen olemassaolon ajan. Työn kehittyminen yhteiskunnan muutoksissa on vaikuttanut kuraattoreiden tehtäväkenttään koulujen perustehtävää täydentävänä. Mitä pirstaleisemmaksi yhteiskunta muuttuu, sitä enemmän tarvitaan kouluissa kasvokkaista kohtaamista ja läsnä olevaa aikuista. Ennaltaehkäisevää ja osallistavaa työtä tarvitaan moniammatillisen työmuodon lisänä. Työkäytännöt ovat moninaisia ja kuraattorit tuntuivat kaipaavan selvyttä kirjaamiseen ja sekä tietoturvaan liittyvissä asioissa. Käytän opinnäytetyössä selkeyden vuoksi termejä oppilashuolto, oppilas sekä oppilashuoltoryhmä, vaikka laissa puhutaan myös opiskelijahuollosta, opiskelijoista sekä opiskelijahuoltoryhmistä.

2 OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLLON KESKEISET SISÄLLÖT

Oppilashuolto ei ole yksiselitteinen käsite. Määrittelyyn vaikuttaa se, minkä ammattiryhmän näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Oppilashuollosta on säädetty usean eri hallinnonalan laeissa. Jo lainsäädännön lukuisuus vaikuttaa siihen, miten oppilashuolto määritellään. Oppilashuollollinen työ tulisi nähdä kokonaisuutena, jossa yhdistyvät oppilashuollon erityistyöntekijöiden, opetushenkilöstön sekä koulun muun henkilökunnan työpanos. (Peltonen & Säävälä, 2001, 182–184.)

Yleisesti oppilashuollon tarkoituksena on edistää oppilaiden fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, tasapainoista kehitystä, hyvää oppimista sekä kouluviihtyvyyttä. Koulunkäynnin edistäminen, oppiminen ja sen esteiden poistaminen sekä yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutuminen voidaan myös mieltää oppilashuollon tehtäväksi. Sen avulla pyritään tukemaan oppilaita, heidän huoltajiaan ja opettajia hankalissa kasvatustilanteissa sekä ennaltaehkäisemään ongelmia ja reagoimaan uusiin ilmiöihin. Näitä ovat esimerkiksi oppimisvaikeudet, koulukiusaaminen, päihteet ja syrjäytyminen. Oppilashuolto on luonteeltaan myös auttamistyötä. (Kiianmaa & Trygg-Jouttijärvi 2001, 76–83.)

Oppilashuolto tarkoittaa siis kaikkea sitä toimintaa kouluissa, jolla pyritään vahvistamaan oppilaiden oppimisen edellytyksiä, yleistä hyvinvointia ja viihtyvyyttä koulussa. Oppilashuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana moniammatillisena työnä sekä yksittäisen oppilaan yksilöllisenä tukena. Koko kouluyhteisön hyvinvointiin kuuluvat hyvin toimivat vuorovaikutussuhteet niin oppilaiden kuin koulussa toimivien aikuisten kesken. Kouluyhteisön arvot ja toimintatavat mahdollistavat hyvinvoinnin koulussa. (Honkanen & Suomala, 2009, 40–41.)

Kaikille kouluyhteisössä työtä tekeville aikuisille kuuluu yleinen oppilashuollon varmistaminen. Siihen kuuluvat oppilashuollon palvelut ovat osa oppilashuoltoa. Oppilashuollon palveluista koulussa vastaavat koulukuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja ja koululääkäri. Ennen uuden lain voimaan astumista oppilashuollon toteuttaminen kunnissa riippui siitä, miten opetuksen järjestäjät eli kunnat ohjasivat kouluja huomioimaan oppilashuoltoa opetussuunnitelmassaan. Lain tarkoituksena on

saada oppilaat tasa-arvoiseen asemaan oppilashuollonpalveluiden saatavuuden suhteen. (Laitinen & Hallantie, 2011, 40.)

2.1 Oppilashuollon taustaa Suomessa

Oppilashuollon juuret ajoittuvat jo 1800-luvun jälkipuoliskolle. Nykyiseen laajuuteen se on muotoutunut toisen maailmansodan jälkeen. Oppilashuollon eri vaiheet nivoutuvat tiukasti suomalaisen hyvinvointivaltion koulutus-, sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden kenttään, sillä se ei ole rajoittunut pelkästään kouluorganisaatioiden sisälle. (Jauhiainen 2001, 69.)

Ensimmäisinä oppilashuollon työmuotoina voidaan pitää asuntola- ja kesäsiirtolatoimintaa sekä kouluruokailun aloittamista 1940-luvun lopulla. Näillä toimilla oli tarkoitus poistaa koulunkäynnin esteitä. Aloitteita koululääkäritoiminnasta on nähtävillä jo 1860-luvulta lähtien. Vuonna 1904 perustettiin Helsinkiin varsinainen kunnallinen kansakoululääkärilaitos, jossa määriteltiin koululääkäriin tehtäväksi säännölliset terveystarkastukset sekä erilaiset valvonta- ja neuvontatehtävät. (Jauhiainen 2001, 69–70.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto alkoi 1920-luvulla organisoida erityisesti maaseutujen kouluterveydenhuoltoa. Kouluterveydenhoitajat aloittivat työnsä ja heidän tehtävänään oli toimia yhdyssiteenä koulun, koululääkäriin, apua tarjoavien eri huoltoelinten ja kodin välillä. He huolehtivat valistus ja neuvonta työstä koululaisten terveydentilan kohentamiseksi. (Jauhiainen 2001, 71–72.)

Kouluterveydenhuolto liitettiin 1940-luvulla osaksi avoterveydenhuollon lainsäädäntöä ja 1950-luvulla säädettiin erillislait koskemaan koululääkäri- ja hammaslääkäritoimintoja. Oppivelvollisten terveydenhuolto oli näin saanut virallisen sekä vakiintuneen aseman Suomessa. (Jauhiainen 2001, 72.)

Psykososiaalisen oppilashuollon juuret ajoittuvat 1930-luvulle, jolloin toimintaa hallitsi koulupoikkeavuuksien diagnosointi. Tyypillisin syy tutkimuksille oli silloin

heikko koulumenestys. Kasvatusneuvolat alkoivat vakiintua sotien jälkeen koulupsykologisten tutkimusten keskuksina ja samalla psykologit alkoivat irrottautua psykiatrin apulaisista omaksi itselliseksi ammattikunnakseen. (Jauhiainen 2001, 73.)

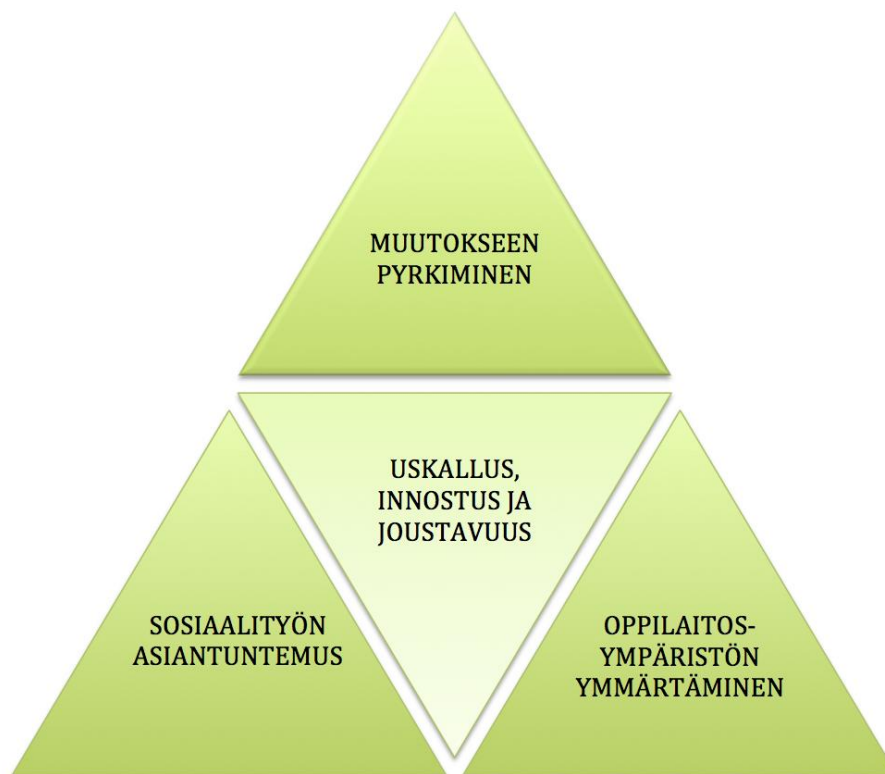
Oppilashuoltokomitea esitti mietinnössään vuonna 1973, että jokaiseen peruskoulun yläasteen piiriin olisi perustettava koulupsykologin ja -kuraattorin virka. Komitea asetti työn sisällölle haastavat tavoitteet, jossa painopistettä tuli siirtää yksilö- ja ongelma-keskeisestä työstä ennaltaehkäisevään työhön. Tavoitteet osoittautuivat kuitenkin vaikeiksi toteuttaa ja käytännössä palvelut tuotettiin kasvatusneuvoloiden toimesta. (Jauhiainen 2001, 76.)

Vasta 1990-luvulla lastensuojelulaki määritteli koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut. Kunnan velvollisuutena oli järjestää koululaitoksensa piirissä oleville oppilaille riittävä ohjaus ja tuki kehitykseen liittyvien psyykkisten ja sosiaalisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kotien yhteistyön kehittämiseksi. (Hytönen, Laaksonen, Miettinen & Talaskivi 2000, 1.)

Voidaankin todeta, että oppilashuolto on koko historiansa ajan toiminut oppilaiden hyvinvoinnin turvaajana sekä koulun käytäntöjen varmistajana. Samalla sen rooli on ollut toimia erityisopetuksen rinnalla poikkeavuuksien ja normaaliuden portinvartijana. Psykososiaalisen oppilashuollon kausi kuvastaa mielenterveyspolitiikan laajenemista. Koulu ei pelkästään kykene terveydenhoidon ja ravintohygienian keinoin turvaamaan oppilaiden ”työkuntoa”. Moderni oppilashuolto voidaan nähdä oppilaan ammatillisena turvaverkkona, joka on valmis ottamaan kopin syrjäytymisvaarassa olevista opintienkulkijoista. (Jauhiainen 2001,78.)

2.2 Sosiaalityö kouluissa

Kouluissa tehtävä sosiaalityö on yksi asiakaslähtöinen ennakoivan lastensuojelun muoto, missä sosiaalityön asiantuntemus ja menetelmät jalkautuvat asiakkaiden luokse, kouluympäristöön. Koulujen sosiaalityö pyrkii tekemään ymmärrettäväksi nuoren ja perheiden näkökulmaa koulumiljöössä. Sosiaalityön onnistuminen koulussa vaatii monenlaista osaamista, kuten seuraavasta kuvioista voi todeta (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Koulusosiaalityön onnistumisen edellytykset (Wallin 2011, 157,165–166.)

Kouluissa tehtävän sosiaalityön onnistumiseksi työntekijällä tulee olla asiantunte-
mista sosiaalityön kentästä sekä oppilaitoksen toimintakulttuurista, lisäksi tarvitaan
innostusta ja uskallusta sekä joustavuutta toimia kouluympäristössä oppilaan par-
haaksi.

Sosiaalityön monikerroksisuutta ja luovuutta kuvaa se, että yksilöllinen ja yhteisöllinen
työ vuorottelevat keskenään. Työ on tilanteen mukaan väliintuloa ja varhaisen vai-
heen tukea oppilaille tai yleistä ja ennakoivaa, koko yhteisöä koskevaa konsultaatiota.
Olellaisena päämääränä on oppilaan hyvinvoinnin ja elämänhallinnan vahvistaminen.
(Wallin 2011, 93–96.)

Koulun tulee olla avoin sosiaalityölle ja vastaavasti sosiaalityön tulee tutustua kou-
lumaailmaan, jotta voidaan toimia kouluuyhteisön hyvinvointia tukevasti. Työn pää-
määränä voisikin olla opinto-ohjauksen tavoin koulun jälkeisessä elämässä, jolloin

työn tavoitteeksi nousee, miten ehkäistä sosiaalista syrjäytymistä ja miten tukea nuorten elämän inhimillisiä kasvun prosesseja, jotta yhteiskunnallinen toimintakyky säilyisi riittävänä. (Hämäläinen 2003, 132.)

Sosiaalityö kouluissa pitäisikin nähdä hyvinvointipolitiikan välineenä, jonka päämääränä on yksilön ja yhteisöjen omaehtoisen toiminnan tukeminen sekä sosiaalisia ongelmia ennakoivassa että korjaavassa työssä. Koulu on yksi lapsen kehitysympäristö ja siellä olevilla aikuisilla on iso merkitys lapsen tulevaisuudelle. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, joka tuli voimaan 1.8.2014 pyrkii turvaamaan riittävät kuraattori- ja psykologipalvelut sekä niiden yhdenvertaisen saatavuuden ja laadun. Sosiaalityö on nähty tärkeäksi osaksi koulujen arkea ja opettajat ovat painottaneet ulkopuolisen näkökulman tärkeyttä sekä konkreettisempaa yhteistyötä. Vanhemmat ovat kaivanneet kasvatuksellista tukea ja oppilaat aikuista, jolla olisi aikaa kuunnella. (Andersson, Herala, Kesti & Leinonen, 2014)

Kouluyhteisössä kuraattori on sosiaalityön asiantuntija, jonka työn tarkoituksena on osaltaan vaikuttaa koulumaailmaan, yhteisöihin ja ympäristöön niin, että yksilöiden ja koko yhteisön hyvinvointi mahdollistuu. Sosiaalityön asiantuntijana kuraattori tarkastelee sosiaalisia ilmiöitä kokonaisvaltaisesti. Koulukuraattorityössä edistetään oppilaiden arjen sujumista, toimintakykyä ja vuorovaikutussuhteita. (Laitinen & Hallantie 2011, 33.)

2.3 Kuraattoripalveluiden järjestäminen

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan oppilashuollon psykologin ja kuraattorin tarjoamaa koulunkäynnin tukea ja ohjausta. Työn tarkoituksena on edistää kouluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa. Lisäksi palveluilla pyritään tukemaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 7§.)

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen

työpäivänä, kun opiskelija tai huoltaja on sitä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä. Päätäväältä on työntekijällä kiireellisyyden suhteen, sillä yhteydenotot eivät aina edellytä vastaanottoaikaa. Kyseeseen voi tulla oppilaan ohjaaminen eteenpäin muiden palvelujen pariin asian hoitumiseksi. (Mahkonen 2015, 87.)

Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki velvoittaa oppilaitoksen tai oppilashuollon työntekijöitä ottamaan yhteyttä oppilashuollon kuraattoriin tai psykologiin, mikäli hän toteaa oppilaalla olevan kyseisten palvelujen tarvetta. Yhteydenotto tulee tehdä yhdessä oppilaan kanssa ja samalla tulee antaa kuraattorille tai psykologille tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Mikäli yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä oppilaan kanssa, on häntä kuitenkin tiedotettava yhteydenotosta. Oppilaalle palvelujen käyttö on aina vapaaehtoista. Huoltajalle on tiedotettava yhteydenotosta, ellei oppilas sitä kiellä. Tässä tulee huomioida oppilaan ikä ja kehitystaso sekä asian laatu. (STM, Kuntainfo 13a/2015, 10.)

Koulun ulkopuolelta aloite voi tulla esimerkiksi muualta terveydenhuollosta, lastensuojelusta tai oppilaan työharjoittelun aikaisesta työpaikasta. Ulkopuoliset tahot, jotka ammatillisessa tehtävässä ovat saaneet tietää oppilaan tuen tarpeesta, voivat salassäilytyslain estämättä olla yhteydessä kuraattoriin tai psykologiin. (STM, Kuntainfo 13 a/2015, 10.)

Laki määrittelee myös aikarajat tuen toteutumiseksi. Seitsemän vuorokauden aikarajan toteutumista tulee jatkossa seurata. Erityisesti täytyy huomioida kuraattoritoimintaan liitetty ryhmä-, luokka- ja yhteisötyön osuus, jotta se saa myös riittävästi painoarvoa tehtäviä mitoitettaessa. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. suosittelee, että yhtä kuraattoria kohti olisi korkeintaan kolme kouluyhteisöä ja/tai enintään 600 oppilasta/opiskelijaa. (Talentian www-sivut 2015)

2.3.1 Kuraattorinimike

Kuraattoritoiminta kuuluu koulun organisaatioon. Kuraattori ja vastaava kuraattori ovat kuraattorityön tehtävänimikkeitä. Kuraattoritehtävän ammattinimikkeinä käytetään lain mukaan vastaavaa kuraattoria, kun hän on koulutukseltaan sosiaalityöntekijä ja kuraattori-nimikettä muilla koulutuksilla. Ammattinimikkeet eivät ole luonteeltaan hierarkkisia. (Talentian www-sivut 2015)

Laki oppilas ja opiskelijahuollosta tiukensi koulukuraattoreiden kelpoisuusvaatimuksia 1.8.2014. Kuraattorilla tulee olla sosiaalityön pätevyys (sosiaalityöntekijä) tai AMK-tasoinen sosionomin koulutus. (Mahkonen 2014, 84.) Aiemmin kuraattorin tehtävien hoitamiseen riitti soveltuva ammattitutkinto tai muu soveltuva koulutus. Laki tuo uutena myös vastaavan kuraattorin palvelut oppilaille. Vastaavana kuraattorina voi toimia sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaava henkilö. Laki ei kuitenkaan määrittele millaisia tehtäviä vastaavan kuraattorin toiminnan tulee sisältää. (Kuntaliiton www-sivut 2016)

Tarvittaessa vastaava kuraattori antaa sosiaalityön erityisosaamiseen liittyvää konsultaatiota muille. Tällä nimikkeellä työskenteleviä sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaavia kuraattoreita voi olla kunnassa yksi tai useita huomioiden palveluiden tarve, paikalliset voimavarat sekä opiskeluhuollon järjestämistapa. Vastaavan kuraattorin ja kuraattorin tehtäväkuvat ja työnjako päätetään kunnassa paikallisesti. (STM, Kuntainfo 13a 2015, 5.)

2.3.2 Koulukuraattorin työ kouluyhteisössä

Koulukuraattorin työ on osa koulun oppilashuoltoa koostuen opetussuunnitelman mukaisesta oppilashuollosta sekä oppilashuollon palveluista, joita ovat koulupsykologin, koulukuraattorin ja kouluterveydenhuollon asiakastyö. Oppilailla on lakiin perustuva oikeus saada edellä mainittuja palveluja. Kuraattorityön tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin, myönteisen kokonaiskehityksen ja koulunkäynnin tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen kouluyhteisössä sosiaalityön menetelmin. Työ vaatii onnistuakseen jatkuvaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta vanhempien, opettajien ja muiden lapsen

tai nuoren psykososiaaliseen verkostoon kuuluvien kanssa. (Kananaja, Lähteinen & Marjamäki 2010, 287.)

Oppilaskohtaisessa työssä kuraattori kartoittaa oppilaan tilanteen ja arvioi tuen tarpeen oppilaan iän ja kehitystason huomioiden. Sosiaalisessa selvityksessä kuraattori huomioi koulunkäyntiä ja oppimisympäristöä, oppilaan henkilökohtaista toimintakykyä, vointia ja jaksamista, perhe- ja kotitilannetta, kaverisuhteita sekä harrastuksia ja vapaa-ajan viettoa. Tarvittaessa oppilas ja perhe ohjataan jatkoavun piiriin. Olennainen osa kuraattorin työtä ovat opetushenkilöstön kanssa käydyt neuvottelut ja konsultaatiokeskustelut sekä tiivis yhteistyö rehtorin kanssa. (Kananaja, Lähteinen & Marjamäki 2010, 291–293.)

Edellä mainituissa konsultaatiokeskusteluissa halutaan laajentaa henkilöstön omaa ammatillista osaamista. Opettaja voi tarvita konsultaatiota kyetäkseen ymmärtämään paremmin lasten ongelmia, ryhmäprosesseja, omaa ammatillista toimintaansa tai koulun ja vanhempien vuorovaikutusta. Parhaimmillaan konsultaatio lisää tietoa ja auttaa soveltamaan saamansa tietoa vastaavissa tilanteissa. Konsultaatiossa on kyse vuorovaikutusprosessista kahden ammattilaisen välillä. (Laitinen & Hallantie 2011, 34.)

Kuraattorin työ pohjautuu oppilaitosyhteisön tietämykseen, kehittämiseen ja niihin keinoihin, joita käytetään yksittäisen oppilaan tukemisessa tai yhteisöllisyyden kehittämisessä. Kuraattorin työn edellytys on oppilaitoksen arkeen perehtyminen ja siinä mukana sekä saatavilla olo. (Talentian www-sivut 2015)

Oppilashuollon kehittämistä tukevassa oppaassa kuraattorin työ on jaettu neljään keskeiseen tehtäväalueeseen. Niitä ovat yksilö- ja asiakastyö sekä kouluyhteisön sosiaalityön asiantuntijana toimiminen. Kuraattori osallistuu kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön, pitää yllä verkostoyhteistyöstä sekä huolehtii oppilashuollon ja oman ammatitaidon kehittämisestä. (Laitinen & Hallantie 2011, 33–34.)

Koulukuraattori toimii laajasti perheiden palveluita tarjoavissa yhteistyöverkostoissa. Kuraattori toimii ohjaavana että lähettävänä tahona sekä yhteistyökumppanina lapsen,

nuoren tai perheen tarvitessa esimerkiksi lastensuojelun, perheneuvolan tai psykiatrisen erikoissairaanhoidon tukea (Kurki ym. 2006, 25). Verkostotyössä myös verkostojen toimintaa koskevat yhteistyön ja salassapidon kysymykset ovat toimivan yhteistyön kannalta tärkeitä kysymyksiä ja kehitettäviä osa-alueita ja siten osa kuraattorin työtehtäviä. (Laitinen & Hallantie 2011, 35–36.)

Koulukuraattorin asiakastyötä määrittelee koululainsäädännön ja lastensuojelulain ohella muun muassa laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä sosiaalihuoltolaki. Kuraattori noudattaa työssään sosiaalityön ammattieettisiä periaatteita. (Laitinen & Hallantie 2011, 34.)

Hieman kärjistäen voidaan sanoa, että “vääränlainen” tai liiallinen sosiaalinen kommunikointi koulussa tai ainakin oppitunneille sopimaton sosiaalisuus, ohjataan yleensä koulun oppilashuoltoon. Oppilashuollon asiantuntijoiden odotetaan hoitavan tilanne siten, että häiriötön opiskelu voi jatkua. Oppilashuollon rooli on muotoutunut opettajien ristiriitaisten tehtävien ja rooliperinteen luoman ahdistuksen lieventäjäksi. (Kärki 2009, 50.)

Kuraattorien sekä nuorisotyön keskeisenä tehtäväkenttänä koulussa on oppilaiden kannustaminen, tukeminen ja motivointi. Erilaiset elämänhallinnalliset syyt ja opiskelumuotivaation puute ovat yleisimpiä syitä kuraattoreiden vastaanotolla asioimiseen. Oppilaat voivat tarvita tukea asioihin, jotka ilmenevät mm. runsaina poissaoloina, motivaation puutteena, levottomuutena, sitouttamattomuutena ja vastaavina ilmiöinä, jotka eivät ole autettavissa ja tuettavissa opetuksellisin vaan sosiaalisin keinoin. Sosiaalialan ammattilaiset, kuten nuorisotyö ja kuraattorityö ovatkin tulleet tulkitsemaan oppilaiden olemusta ja tunteja opettajille ja hoitamaan koulun aiheuttamia ongelmia koulussa. (Kärki 2009, 22,133.)

2.4 Koulun ja kodin välinen yhteistyö

Parhaimmillaan koulussa tehtävä yhteistyö antaa mahdollisuuden kehittää koulun toimintaa. Vanhemmat voivat olla mukana työstämässä ja ottamassa kantaa koulun ope-

tussuunnitelmaan ja muihin koulun toimintakulttuuriin liittyviin asiakirjoihin. Koulussa tehtävä yhteistyö vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä, turvallisuutta sekä terveyttä ja tukee sitä kautta oppilaiden ja koulun henkilöstön hyvinvointia. Myös oppilaiden mahdollisuus oppilaskuntien, luokkatoimikuntien ja tukioppilastoiminnan kautta on edistää samoja asioita sekä koulussa että kunnassa. (Opetushallitus 2007, 13.)

Vanhemmat ja vanhempainyhdistykset ovat tärkeä yhteistyökumppani tuoden esiin vanhempien näkökulman opetusta ja kasvatusta koskevissa kysymyksissä. Vanhemmat ja oppilaat voivat olla mukana tuomassa näkemyksiään opetustoimen toiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa. Kunnan asukkaina he voivat vaikuttaa koulutuksen voimavarojen jakoon sekä opetuksen järjestelyihin. Vanhempien edustus on ensiarvoisen tärkeää myös suunniteltaessa ja toteutettaessa alueen aamu- ja iltapäivätoimintaa. (Opetushallitus 2007, 13)

Kodin ja koulun yhteistyö ei toteudu itsestään. Se vaatii toteutuakseen aktiivista suunnittelua, kehittämistä ja arviointia. Opetuksen järjestäjällä, koululla, vanhemmilla ja oppilailla on yhteistyössä omat, osittain erilaiset vastualueensa ja tehtävänsä. (Opetushallitus 2007, 14)

3 NÄKÖKULMIA UUTEEN OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKIIN

Vuonna 2003 täydennettiin vuodelta 1998 peräisin olevaa perusopetuslakia, lukiolakia sekä lakia ammatillisesta koulutuksesta oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevilla säädöksillä. Tätä ennen säädökset olivat olleet varsin hajallaan ja toiminta kuntien tasolla oli ollut jäsentymätöntä ja toisen asteen koulutuksen lainsäädännöstä puuttuivat määräykset opiskelijan oikeudesta psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Mahkonen toteaa, että 1.8.2014 säädetyllä lailla voidaan nähdä neljä päätarkoitusta. Tarkoituksena oli yhtenäistää eri lakien näkökulmia, koulukuraattori- ja -psykologipalvelujen lakisääteistämistä myös koskemaan toisen asteen koulutusta, suunnitelmallisuuden lisäämistä ja monialaisen yhteistyön edistämistä eri tahojen kesken. (Mahkonen 2015, 53.)

Kouluissa luotettiin 1990-luvulla ”vanhaan” yhteisöllisyyteen tai siihen, että yhteisöllisyys syntyy ilman tukitoimia. Yhä selvemmäksi on käynyt, että yhteisöllisyys ja osallisuus tarvitsevat tuekseen ohjattua toimintaa. Osallisuuteen, sosiaaliseen vahvistamiseen, ryhmässä toimimiseen, monikulttuurisuuteen, mediakasvatukseen, elämänhallintaan liittyvät kysymykset, menetelmät ja osaaminen ovat perinteistä nuorisotyön aluetta osaamisaluetta, jota kuraattorityössä voidaan hyödyntää. (Pohjola 2010, 6.)

3.1 Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoitus

Lain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäistä ongelmien syntymistä ja turvata varhainen tuki sitä tarvitseville. Tarkoitus on edistää myös oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta sekä esteettömyyttä (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 12).

Laki kattaa oppilas- ja opiskeluhuollon palvelut esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Kunnan tulee tarjota sen alueella sijaitsevien oppilaitosten oppilaille kuraattorin, vastaavan kuraattorin sekä opiskeluhuollon psykologipalvelut riippumatta koulutuksen ylläpitäjästä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2§.)

Kouluissa on käytettävissä oppilashuollon palveluja paremmin kuin aikaisemmin, mutta koulujen välisiä eroja on havaittavissa. Kirsi Wiss Terveys- ja hyvinvoinnintalokselta selventää, että oppilashuolto on oppilaan oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa koulu yhteisössä. Oppilashuoltotyö kuuluu kaikkien kouluissa työskentelevien tehtäviin ja oppilashuoltopalveluihin luetaan myös kouluterveydenhuollon palvelut kuten lääkäri ja terveydenhoitaja sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. (Terveys- ja hyvinvoinnintaloksen www-sivut 2016)

Lain tarkoituksena on siirtää oppilashuollon painopistettä yksilökeskeisyydestä yhteisölliseen työhön sekä parantaa toimintojen suunnitelmallisuutta. Lain tavoitteena on ehkäistä pulmien syventymistä ja vähentää lastensuojelun tarvetta (STM kuntainfo 13 a/2015, 4). Lakisääteistä toimintaa toteutettaessa on usein havaittavissa se tosiseikka,

että juridiset pykälät ja toiminta kouluyhteisöissä eivät aina kohtaa toisiaan (Mahkonen 2014, 17).

3.2 Toiminnan suunnitelmallisuus

Koulutuksen järjestäjän on laadittava lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Koulutuksen järjestäjällä tarkoitetaan tahoa, joka on saanut luvan koulutuksen järjestämiseksi. Yleensä se on kunta, kuntayhtymä, yhteisö tai säätiö. Koulutustehtävä määritellään laissa (perusopetus) tai opetusministeriön tai vastaavan viranomaisen antamassa koulutuksen järjestämisen- tai ylläpitämisluvassa. (Tilastokeskuksen www-sivut, 2016)

Hyvinvointisuunnitelmassa tulee olla mainittuna oppilashuollon toteuttamistapa sekä toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä oppilashuoltoa ja oppilaiden varhaista tukea. Koulutuksen järjestäjä vastaa oppilaitoskohtaisesta opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta, jossa näkyy oppilashuollon toteuttamistapa, toiminnan arviointi ja kehittäminen. Tärkeää on, että suunnitelma tehdään yhdessä henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelma voi olla myös useamman oppilaitoksen yhteinen. (Mahkonen 2015, 56.)

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee lisäksi sisällyttää kuvaus oppilashuollosta. Siinä kuvataan perusopetuksen oppilashuollon paikallisesti toteutettavat tavoitteet ja toimintatavat. Siinä tulee näkyä opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä oppilaitoskohtaiseen suunnitelmaan. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutos /luku 5.4 4/011/2014.)

3.3 Yhteisöllisyyden lisääminen

Yksittäisen oppilaan ja hänen perheensä kanssa työskentelyn rinnalla on yhtä tärkeää pohtia sitä, kuinka koulu yhteisönä kykenisi tukemaan lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä sekä lisäämään koulumotivaatiota. Käsitys itsestä ja muista muodostuu yhteisöissä. Kouluyhteisö kykenee parhaimmillaan tarjoamaan mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omaan vastuunottoon eri asioissa. (Peltonen & Säävälä 2001, 194–196.)

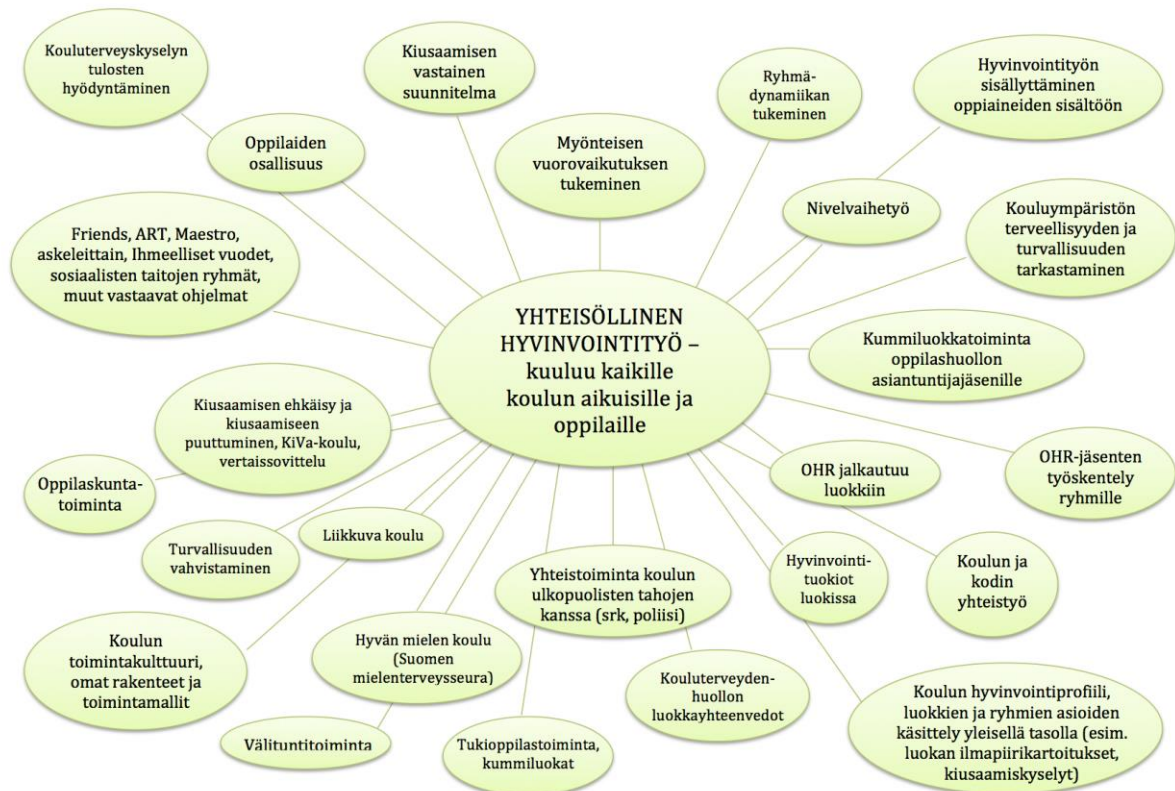
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3.2§:n mukaan oppilashuoltoa tulee toteuttaa ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskelu- huoltona. Laki määrittää yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuuriksi ja toimiksi, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Tätä kaikkea toteuttavat oppilashuollon toimijat kaikki yhdessä. (Mahkonen 2015, 67–69.)

Yhteisöllisyyttä voidaan määrittää monista eri lähtökohdista. Sillä nähdään olevan yhteys pedagogisen toiminnan laatuun. Yhteisöllisessä oppimisessä voidaan nähdä useita hyötyjä. Asioita yhdessä käsitellessä uuden omaksuminen onnistuu helpommin ja yhdessä tehden löytyy erilaisia tapoja ratkaista ongelmia. Omien kokemusten jakaminen tukee yhteisöllistä oppimista. (Jauhiainen 2012, 7,8.)

Yhteistoiminta eri verkostojen välillä korostuu yhteisöllisyyden ja ennalta ehkäisevän toiminnan järjestämisessä. Tästä hyviä esimerkkejä ovat uusien oppilaiden ryhmäyttämisretket ja -päivät, vierailut nuorisotalolle sekä ennaltaehkäisevät teemaviikot muun muassa päihteistä sekä kiusaamisesta. Tutor- ja tukioppilastoiminta ovat yleisiä yhteistyömuotoja. Yhteisöllinen oppilashuolto tukee koko koulun ja alueen lasten ja nuorten hyvinvointia lisäten turvallisuutta alueella. (Stähle 2015, 18.)

Lähtökohdan yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä muodostaa tieto opiskeluyhteisön ja ympäristön tilasta ja tarpeista sekä opiskelijoiden terveydestä ja hyvinvoinnista. Muun muassa kouluterveys- ja hyvinvoinnin edistäminen -kyselyt tuottavat ajantasaista tietoa kunkin oppilaitoksen opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvoinnista. Nämä tiedot antavat kattavan perustan oppilashuoltoryhmän työskentelylle kyseisessä oppilaitoksessa. Tärkeän näkökulman antaa myös opiskelijoilta ja huoltajilta koottava tieto. (Kuntainfo 13 a/2015, 9.)

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 2.) ilmenevät yhteisöllisen hyvinvointityön monet mahdollisuudet.

Kuvio 2. Esimerkkejä yhteisöllisestä hyvinvointityöstä (Harakka & Laitinen, 2014)

Yhteisöllinen hyvinvointityö kouluissa kuuluu kaikille koulun aikuiselle ja oppilaille. Työhön vaikuttaa koulun toimintakulttuurin lisäksi sen työntekijöiden yhteistoiminta ja näkemys yhteisöllisen työn tärkeydestä. Toimintamuotoja on lukuisia ja jokaisen kouluyhteisön tuleekin suunnitella ne omia tarpeitaan vastaaviksi. Erilaiset kyselyt tuottavat hyvinvointityölle pohjaa työntekijöiden omien havaintojen lisäksi.

3.4 Ehkäisevä työ koulussa

Ehkäisevä työ on olennainen osa kuraattorin päivittäistä arkea ja siihen tulisikin kiinnittää enemmän huomiota. Panostamalla ehkäisevään työhön voidaan vähentää korjaavaan työhön käytettävää resurssia mm. sosiaalitoimessa. Ehkäisevä työ lisää myös yleistä viihtyvyyttä kouluyhteisössä. Yksilölliset opetussuunnitelmat, sosiaalinen tuki mm. kerhojen muodossa ja yhteistyö eri verkostojen kanssa, poissaolojen seuranta, kasvatustuon jakaminen kotien kanssa ja tutortoiminnan kehittäminen ovat ehkäise-

sevän työn menetelmiä. Sosiaalisia taitoja voidaan kehittää ryhmätoiminnoilla ja yhteisillä vanhempainilloilla. Koulukuraattori voi yhteistyössä opetushenkilöstön sekä muiden tahojen kanssa olla toteuttamassa näitä kaikkia. (Wallin 1999, 47,48.)

Tärkeää ennalta ehkäisevää työtä on lasten ja nuorten kanssa keskustelu, heidän kuulemisensa ja yksistään heille ajan antaminen. Koulu tarjoaakin tähän kohtaamiseen erinomaisen mahdollisuuden. Ehkäisevää työtä on myös oppilaiden hyvinvointia ja turvallisuutta tukevien toimintakulttuurien ja rakenteiden kehittäminen sekä niiden pitäminen ajan tasalla. Moniammatilliseen yhteistyöhön myös koulun ulkopuolisten tahojen kanssa tulee käyttää aikaa. (Gråsten-Salonen 2009, 212.)

3.5 Osallisuuden korostaminen

Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri antaa perustan oppilaiden sekä huoltajien mahdollisuudelle olla vaikuttamassa oppilashuollon toimintaan. Toimintojen kehittämisessä on tärkeää sopia yhteistoiminnan tavoista sekä verkostojen osaamisten hyödyntämisestä. Osallisuuden kehittämisessä on oleellista hyödyntää kaikkea saatavilla olevaa tietoa, osaamista ja voimavaroja. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 62.)

Keskeistä oppilashuollon toteuttamiselle on huoltajien ja oppilaiden osallisuus. Osallisuus on muutakin kuin läsnä olemista tai osallistumista. Oppilaille ja huoltajille tulee antaa mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja ne tulee huomioida oppilashuoltoa koskevassa päätöksenteossa. Osallisuus sitouttaa toimijat jaettuun päätöksentekoon ja asiantuntijuuteen. Huoltajille osallisuus tarjoaa myös mahdollisuuden nähdä asiat oppilaan näkökulmasta. Oppilaitoksessa osallisuus käsittää kaiken sen sosiaalisen toiminnan, yhteisöön kuulumisen, yhteisöllisyyden. Tämä varmistetaan sillä, että yhteisön jäsenet voivat vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa oppilaiden ja huoltajien kohtaamista, riittävää tiedon saantia sekä riittävien vaikutusmahdollisuuksien tarjoamista oppilashuoltoa koskevaan päätöksen tekoon. Tärkeää on, että kaikki ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa oppilaitosten toimintaa. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 64.)

Laki velvoittaa, että oppilashuoltoa on toteutettava yhdessä huoltajien kanssa. Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa tukee huoltajia heidän kasvatustehtävässään sekä oppilaan hyvinvoinnin vahvistamisessa. Eri koulutusasteilla huoltajien osallisuus on sisällöllisesti erilaista. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 88–89.)

Parhaimmillaan osallisuus antaa kokemuksen omasta merkityksellisyydestä ja omien ajatusten ja mielipiteiden tärkeydestä. Samalla se voimaannuttaa ja kiinnittää yhteisöön. Oppilaiden osallisuutta tukevia toimintatapoja ovat mm. erilaiset vertaistoiminat, palautteiden kysyminen sekä useat tiedonkeruut, josta kouluterveyskysely on hyvä esimerkki. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 87–88.)

Osallisuuden toteutumisen edellytys on, että oppilaalla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja sen huomioimista niin, että hän kokee tulevansa kuulluksi. Aikuisen tulee myös luoda lasta arvostava ilmapiiri, joka mahdollistaa läsnä olevan kohtaamisen. Lasten osallisuus toteutuu, kun heille tarjotaan mahdollisuus keskustella itselleen tärkeistä asioista, tehdä aloitteita asioista, joita tulisi muuttaa ja osallistua erilaisin tavoin itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämä voi toteutua esimerkiksi koulu yhteisössä oppilaskuntatyössä. Osallisuuden käsitettä voidaankin käyttää merkityksessä johonkin kuulumisena. Tässä merkityksessä kysymyksessä on varsin kokemuksellinen asia. Tätä osallisuutta voidaan edistää tarjoamalla kokemus turvallisuudesta, välittämisestä, hyväksynnästä ja yhteenkuuluvuudesta tässä yhteisössä. (Nivala 2010, 18–20.)

Koulut ovat tärkeitä sosiaalisen pääoman kartuttajia, sillä jokainen kansalainen viettää suuren osan elämästään koulussa. Kuraattoreilla olisikin iso mahdollisuus toimia sosiaalisen pääoman vahvistajana, mikäli siihen annettaisiin mahdollisuus. Kun sosiaalisen pääoman käänköpuolena on syrjäytyminen, tulee koulussa lisätä hyvinvointia tukevia asioita. Positiivinen palaute lisää yhteisöllisyyttä ja tukee osallisuutta, joten ei ole yhdentekevää, miten vahvistamme koko yhteisön elinvoimaa. Tärkeää on huomioida henkilökunnan jaksaminen ja hyvä olo, mikä tarttuu myös oppilaisiin. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 168.)

Organisaatioille ja niiden työntekijöille lasten osallistuminen antaa mahdollisuuden herkistyä lasten kuulemiselle ja sitä kautta saada välineitä heidän kokemustensa ja aja-

tustensa ymmärtämiseen. Aidot kohtaamiset tuovat parhaimmillaan vahvan kokemuksen oman työn merkityksestä, mikä motivoi ja palkitsee sekä voi muuttaa työn merkitystä. (Oranen 2008, 16.)

4 OPPILASHUOLTORYHMÄT

Oppilashuoltotyötä toteuttavasta yhteistyöverkostosta kouluissa ja oppilaitoksissa käytetään yleisesti nimitystä oppilashuoltoryhmä. Tavoitteet ja toimintatavat vaihtelevat kouluittain eikä niille ole sovittu yhteistä toimintamallia. Ryhmät toimivat koulun sisäisenä tiiminä, joka tekee yhteistyötä kunnan muiden viranomaisten, seurakunnan sekä järjestöjen kanssa. Yhteistyö tukee koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämistä. (Peltonen & Säävälä 2001, 185–186.)

Ennen 1.8.2014 voimaan tulleen oppilashuoltolain tuloa oppilaitosten oppilashuoltoryhmien kokoonpanot, tehtävä ja toiminta vaihtelivat koulutusasteittain, koulutuksen järjestäjien välillä ja oppilaitoskohtaisesti. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 21.)

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 3.) on kuvattu opetusneuvos Kristiina Laitisen näkemys opiskelu huollon rakenteista:

	OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAT	OPPILASHUOLTORYHMÄT (monialaisia)
KUNTA	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma Paikallinen opetussuunnitelma Oppilashuollon käsikirja	Oppilashuollon ohjausryhmä
ESIOPETUS/ KOULU	Yksikkö-/koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma Oppilashuollon vuosisuunnitelma	Oppilashuoltoryhmä
LAPSI/ OPPILAS	Oppilashuoltokertomus <i>Potilaskertomus</i> <i>Asiakaskertomus</i>	Monialainen asiantuntijaryhmä <i>Psykologin, kuraattorin tai terveydenhoitajan asiakkuus</i>

Kuvio 3 Opiskelu huollon rakenteet (Harakka & Laitinen, 2014)

Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki jakaa oppilashuoltoryhmät *järjestäjäkohtaiseen oppilashuollon ohjausryhmään, oppilaitoskohtaiseen oppilashuoltoryhmään ja tapauskohtaisesti koottavaan monialaiseen asiantuntijaryhmään*. Ryhmillä on omat tehtävänsä, joka määrää sen, ketä niihin kulloinkin osallistuu. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 36.)

4.1 Järjestäjäkohtaisen oppilashuollon ohjausryhmän toiminta ja tehtävät

Ohjausryhmä voi koostua useammasta koulutuksen järjestäjästä tai ohjausryhmän tehtäviä voi hoitaa muu vastaava ryhmä. Ohjausryhmä vastaa oppilashuollon monialaisesta kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta ja arvioinnista. Oppilashuolto on kunnan eri hallinnonalojen yhteistä toimintaa. Kunnan oppilashuollon ohjausryhmään olisi hyvä kuulua sivistys-, sosiaali- ja terveys- sekä nuorisotoimen edustajat. Asiantuntemusta ryhmään tuovat myös erikoissairaanhoido, lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvola, seurakunta, poliisi sekä huoltajien ja opiskelijoiden edustus. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 39.)

Tutkittaessa vanhempainyhdistysten näkökulmasta yhteistyön onnistumista tuntuu se kaventuvan rahankeruuseen, tilaisuuksien järjestämiseen sekä koulusta kotiin tiedottamiseen. Yhteistyötä pidetään tärkeänä, mutta se painottuu yksilötasoiseen toimintaan, vaikka samanaikaisesti korostetaan kasvatuskumppanuutta. Vanhempien osallisuus olisikin nostettava oppilashuoltopalvelujen keskiöön, kuten lakikin jo velvoittaa. (Rimpelä, Metso, Saaristo & Wiss 2008, 46–48.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kuuluu oppilashuoltoa koskeva osuus. Hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään neljän vuoden välein. Siinä määritellään kunnan lapsi- ja nuorisopolitiikan keskeiset sisällöt ja painopisteet, toiminnan edellyttämät voimavarat ja kehittämis ehdotukset vuositasolla. Hyvinvointisuunnitelma otetaan huomioon laadittaessa kunnan talousarviota. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 51.)

4.2 Oppilaitoskohtaisen oppilashuoltoryhmän tehtävät

Oppilashuoltolain mukaan oppilaitoskohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa oppilaitoksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmään johtaa rehtori tai muu koulutuksen järjestäjän nimeämä vastuuhenkilö. Oppilashuoltoryhmä on monialainen. Tavoitteena on, että ryhmällä olisi pysyvä kokoonpano tavoitteellisen työskentelyn varmistamiseksi. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisöllisen oppilashuollon varmistaminen sekä oppimista edistävän toiminnan kehittäminen. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 42–43.)

Oppilaitoskohtainen oppilashuoltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksessa toimivien ammattilaisten, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma on sidoksissa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja se on tarkastettava vuoden kuluessa hyvinvointikertomuksen tarkastuksesta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13§.)

4.3 Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmän toiminta

Monialaista yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutetaan asiantuntijaryhmässä, johon osallistujat kootaan tapauskohtaisesti tarpeen ja tilanteen mukaan. Asiantuntijaryhmän työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Jokainen kokoontuminen kirjataan ja niiden tulee muodostaa asiakaskohtaisesti aikajärjestyksessä etenevän opiskeluhuoltokertomuksen. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 96–97, 101.)

Ryhmän tehtävänä on selvittää lapsen ja nuoren tuen tarvetta, sopivia tukimuotoja sekä järjestää tarvittava tuki hänelle ja tarvittaessa perheelle. Oppilashuoltolain mukaan yhteistyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Ryhmään voi osallistua vain oppilaan tai huoltajan suostumuksella. Ryhmän kokoa se oppilashuollon tai oppilaitoksen henkilökunnan edustaja, jolle herää huoli ja jolle asian selvittäminen työtehtävien mukaan kuuluu. Monialaisuus toteutuu siten, että ryhmässä on mukana eri alojen ammattilaisia. Ryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön, joka

huolehtii käytännön järjestelyistä, prosessin etenemisestä sekä kirjauksista opiskelija-huoltokertomukseen. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 96–97.)

Ryhmään osallistuneet oppilashuollon ammattilaiset tekevät kokoontumisista työnsä kannalta tarpeelliset kirjat omiin asiakas- ja potilasrekistereihinsä. Kuraattorit kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät tiedot opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukseen, joka on sosiaalihuollon asiakirja ja se tallennetaan kuraattorin asiakasrekisteriin. Mikäli kuraattori tekee yhteistyötä oppilaan asiassa, tulee se kirjata selkeästi asiakaskertomukseen. (Perälä, Hietanen-Peltola jne. 2015, 100.)

Oppilashuollon tietoja ei saa luovuttaa ilman asianomaisen henkilön tai hänen laillisen edustajansa suostumusta tai tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa lain säännöstä. Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 22-23 §.)

5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Opinnäytetyön aihe nousi omasta työstäni Eurajoella koulutoimen sosiaaliohjaajana. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki uudistui 1.8.2014, jolloin olin ehtinyt toimia sosiaaliohjaajana vasta vuoden. Laki tuli voimaan varsin nopeasti ja sen voimaantulo herätti koulutoimen henkilöstössä paljon erilaisia ajatuksia. Eurajoella oltiin laatimassa oppilashuollon käsikirjaa, jonka tiimoilta uuden lain tulkintaa tuli pohdittua monesta eri näkökulmasta. Yhtenäisten toimintatapojen käyttöönoton josta jopa yhden kunnan kouluissa ei ole ollut aivan mutkatonta.

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää teemahaastattelujen avulla, *millaisia muutoksia 1.8.2014 voimaan tullut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on tuonut koulukuraattoreiden työhön sekä miten lain tuomat velvoitteet on kunnissa järjestetty.*

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERUU

6.1 Kvalitatiivisen lähestymistavan perustelut

Laadulliseen tutkimukseen sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta ja tutkimuksen kohdetta pyritään kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Ihmistä suositetaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa tiedon keruun instrumenttina, ja tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihinsa, kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Laadullinen tutkimus suosii metodeja, joissa tutkittavien oma ääni pääsee esiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161–164.)

Laadulliselle tutkimusotteelle on tyypillistä se, että tutkimuksen aineisto on pelkistetyimmillään ilmiasultaan tekstiä, esim. haastattelut ja havainnoinnit. Aineisto saattaa tuottaa uusia kysymyksiä, koska aineistoa analysoidaan ja tulkitaan koko prosessin ajan. Haastateltavien osallisuus on keskeinen osa tutkimusta. (Eskola & Suoranta 1998, 15 – 21.)

6.2 Haastateltavat ja tutkimusaineiston keruu

Toteutin opinnäytetyöhön liittyvät haastattelut vuoden 2016 huhti- ja toukokuun aikana. Haastattelin neljää lähikunnan kuraattoria. Haastattelussa käytin apunani nauhuria ja taustatiedot kirjasin omalle lomakkeelle.

Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat sosionomeja (AMK) ja heistä kolme toimi koulukuraattorina ja yksi toimi opiskeluhoollon ohjaajana sekä koulukuraattorina. Haastateltavat toimivat neljän kunnan alueella. Oppilasmäärä, joista haastateltavat vastasivat, vaihteli 450–800 oppilaan välillä. Yksi kuraattori toimi myös lähihoitajaopiskelijoiden kuraattorina ja yhdellä oli vastuullaan pelkästään yläkoulu ja lukio. Yhdellä oli työkenttänään kunnan oppilaat esikoulusta yläkouluun ja yhdellä esikoululaisista yläkoululaisiin sekä lukiolaisiin.

Haastateltavat saivat etukäteen haastattelukysymykset (Liite 1), jotta he voisivat valmistautua mahdollisimman hyvin. Kysymykset oli laadittu kahden teeman alle ja esitin

kysymykset teemoittain järjestyksessä aineiston käsittelemisen helpottamiseksi. Teemojen alla olevien kysymysten avulla oli mahdollista saada tärkeää tietoa enemmän kuin ilman runkoa käydyllä vapaalla keskustelulla.

Teemahaastattelusta on kyse silloin, kun haastattelu on kohdennettu tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Oleellisinta teemahaastattelussa on, etteivät yksityiskohtaiset kysymykset hallitse tilannetta liiaksi. Tärkeää on saada haastateltavien ääni kuuluviin. Tämä mahdollistaa sen, että haastateltavat voivat tuoda esille omat tulkintansa ja kokemansa merkitykset asioista esille vuorovaikutuksellisessa tilanteessa. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jossa aihepiiri ja kysymykset ovat kaikille samat, mutta kysymysten muotoa ja järjestystä ei ole tarkkaan määritelty. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 47–48.)

7 HAASTATTELUAINEISTON JÄSENTÄMINEN JA ANALYSOINTI

Laadullisen aineiston käsittely sisältää monta vaihetta. Analyysissä luokitellaan ja eritellään aineistoa pyrkien kokonaiskuvan luomiseen sekä ymmärtämään ilmiötä monipuolisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 148–151.)

Aineiston analysoinnissa yhdistyvät analyysi ja synteesi. Analyysissä kerätty aineisto pilkotaan osiksi ja synteessin avulla saadut osat kootaan uudelleen johtopäätöksiksi. Tätä ennen aineisto on saatava sellaiseen muotoon, että analysoiminen on mahdollista. Tämä tapahtuu esim. aineiston puhtaaksi kirjoittamisella. (Metsämuuronen 2006, 121–122.)

Sisällön analyysin vaiheet Syrjäläisen (1994) mukaan ovat tutkijan perehtyminen aiheeseen, aineiston sisäistäminen, sen karkea luokittelu, tutkimustehtävän tarkennus sekä käsitteiden täsmentäminen, ilmiöiden esiintymistiheys sekä johtopäätökset ja tulkinta. (Metsämuuronen 2006, 124.)

Teemahaastattelussa pyritään teemojen avulla ymmärtämään ja paljastamaan ilmiö kerros kerrokselta. Haastateltavien vastaukset synnyttävät mahdollisesti jatkokysymyksiä. Haastattelijan tulee olla joustava haastattelutilanteessa ja uskaltautua tekemään lisäkysymyksiä tarvittaessa. Teemojen osalta edetään yleisestä kohti yksityiskohtaisempaa tietoa. (Kananen 2010, 55–56.)

Haastattelujen jälkeen tallensin nauhoitteet omalle tietokoneelleni ja aloitin haastattelujen läpikäymisen kuuntelemalla ne ensin läpi useaan kertaan. Sen jälkeen aloitin aineiston litteroinnin eli kirjoitin ja tallensin keskustelut tietokoneelle. Haastateltavat olen identifioinut tunnuksilla H1-H4, jotta heistä ei löydy suoria tunnistetietoja, vaikka he eivät sitä kieltäneet. Tulosten esittämisessä käytin paljon haastateltavien sitaatteja, jotta heidän sanansa jäivät elämään ilman, että omat kokemukseni sekoittuisivat niihin.

Luin kirjoittamani haastattelut läpi useaan kertaan ja poimin tärkeiksi kokemiani havaintoja teemojen pohjalta. Haastatteluista nousivat esille teemojen ulkopuolelta mm. dokumentoinnin kirjavat käytännöt sekä varsin erilainen tapa hoitaa asioita kunnissa ja oppilaitoksissa. Opinnäytetyön tekemisessä keskustelujen purkaminen oli suuritoinen urakka ja vei paljon aikaa sekä paneutumista. Mietin jossain vaiheessa työn teettämistä jollain toisella, mutta analysoinnin kannalta työ oli hyvä tehdä itse.

7.1 Oppilashuollon ohjausryhmän toiminta

Oppilashuollon strategisesta suunnittelusta kunnan tasolla vastaa oppilashuollon ohjausryhmä, jonka tarkoituksena on yhteistyössä kunnan muiden viranomaisten kanssa varmistaa, että oppilashuollosta muodostuu yhtenäinen ja toimiva kokonaisuus. (Haanpää & Lahtinen 2015, 134–135.)

Aluksi haastateltavat arvioivat, miten oppilashuollon ohjausryhmän toiminta oli järjestetty kunnassa. Kaksi neljästä kuraattorista totesi, ettei ollut osallistunut ohjausryhmän toimintaan ollenkaan ja he kokivat ryhmän toiminnan olevan etäistä ja vierasta. Haastateltavat toivat esille puutteita ohjausryhmän tunnettavuudessa tai sen järjestämisessä, kuten seuraavat lainaukset osoittavat:

”Meillä ei varsinaisesti varmaan ole edes tätä ohjausryhmää, en ainakaan ole ikinä kuullut.”(H1)

”Sillai kaukainen se on, en tiedä mitä siellä tehdään.”(H4)

Voidaankin todeta, että parannettavaa kuntien oppilashuollon suunnitteluryhmien järjestämisessä on ja tiedonkulkuun tulisi kiinnittää huomiota, sillä kuraattorit ovat koulun arjen asiantuntijoina tärkeä yhteys kunnan muiden toimijoiden välillä ja heillä olisi paljon tietoa suunnitelmien tekemiseksi.

7.2 Oppilaitoskohtaisen oppilashuoltoryhmän toiminta

Koulussa oppilashuoltoasioita käsitellään kahdenlaisissa ryhmissä. Oppilashuollon suunnittelemisesta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen oppilashuoltoryhmä. Yksittäisen oppilaan asioita käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. (Haanpää & Lahtinen 2015, 134–135.)

Oppilaitoskohtaisen yhteisöllisen ryhmän toiminta oli kuraattoreille yhtä lukuun ottamatta hyvin selvillä. Kahdessa koulussa ryhmästä käytettiin nimitystä hyvinvointityöryhmä ja kokoontumisia oli säännöllisesti, jopa viikoittain. Yleensä kokoontumiset oli sovittu etukäteen. Kokoonkutsujana toimi rehtori, opinto-ohjaaja tai johtava kuraattori. Ryhmissä oli kattavasti edustettuna oppilashuollon asiantuntijat. Yläkoulujen osalta oppilaitoskohtaiset kokoontumiset olivat selkeästi vakiinnuttaneet paikkansa koulun arjessa, kun taas lukiossa ja ammattioppilaitoksissa ryhmän kokoontumiset hakivat vielä muotoaan, kuten eräs kuraattori osuvasti totesi:

”Lukiossa ollaan selkeästi peruskoulua jäljessä yhteisöllisessä työssä.”(H3)

7.2.1 Monialaisuuden varmistaminen

Laki vaatii, että ryhmät toimivat monialaisesti sekä tekevät yhteistyötä lasten ja nuoren kanssa toimivien tahojen kanssa. Vastausten perusteella monialaisuus on varmistettu

näissä ryhmissä varsin hyvin, vaikka yksi vastaaja totesi, ettei monialaisuutta ole varmistettu mitenkään. Oppilaitoskohtaisiin ryhmiin kuuluvat yleensä vakituisesti kuraattori, erityisopettaja, opinto-ohjaaja sekä terveydenhoitaja ja rehtori. Kuraattorin työ kouluyhteisössä on yhteistyön tekemistä monen eri tahon kanssa lähes päivittäin oppilaiden asioiden turvaamiseksi. Kuraattorin aika ei riitä havainnoimaan kaikkia oppilaita, joten tärkeänä linkkinä ovat opetushenkilöstön tekemät huomiot ja havainnot tuen tarpeesta. Koulunkäyntiohjaajien roolia jäin kuitenkin kaipaamaan oppilaitosten hyvinvoinnin tukemisessa, sillä he ovat lähellä oppilaita oppitunneilla ja voisivat tuoda erilaista ja virkistävää näkökulmaa oppilaitosten hyvinvointiin.

Ohjausryhmän toiminnassa monialaisuuden varmistaminen vaihtelee, kuten jo aikaisemmin edellä todettiin. Vastauksista käy ilmi, että jotkut kunnat ovat huomioineet ruokahuollon yhtenä tärkeänä hyvinvoinnin tuojana sekä ottaneet mukaan myös vanhempainyhdistyksen sekä oppilaskunnan edustajat mukaan työryhmiin. Näissä kunnissa toteutuu lain painottama osallisuuden korostaminen, jossa yritetään saada mahdollisimman monipuolinen kuva kuntien opiskeluhuollon tilanteesta. Turvallisen oppimisympäristön varmistamiseen liittyy myös kiinteästi kunnan tekninen sekä ympäristötoimi, jotka olisi hyvä ottaa mukaan ohjausryhmien toimintaan.

7.2.2 Tietojen kerääminen hyvinvointisuunnitelman laatimiseksi

Oppilaista ja oppilaitoksista kerätään paljon tietoa erilaisilla kyselyillä lukuvuoden aikana. Kyselyjä tehdään niin valtakunnallisesti kuin koulu- ja kuntakohtaisesti. Halusin kysyä, miten kaikkea tätä informaatiota hyödynnetään hyvinvointisuunnitelmia laadittaessa. Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn materiaalia ei kaikissa kunnissa käsitellä yhteisesti, vaikka se niissä kuitenkin säännöllisesti tehdään.

Kyselyiden systemaattista käsittelyä tulisikin selkeyttää. Valtakunnallinen kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi 8-9 -luokkalaisille sekä lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Kysely on varsin laaja ja sen antama informaatio antaa tietoa nuoren fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Vertailukelpoisia kyselyjä on tehty vuodesta 1996.

Haastatteluista selvisi, että jonkin verran vanhemmilta ja oppilailta oli kysytty mm. kouluruokailusta sekä koulun viihtyvyydestä. Kiusaamiskyselyjä oli myös teetetty tai kiusaamista oli muuten seurattu tilastoimalla yksittäiset tapaukset kahden haastateltavan kouluissa. Kasvatuskeskusteluja oli käyty melkein kaikkien vastanneiden oppilaitoksissa ja niitä oli tilastoitu ainakin yhden koulun oppilaiden osalta. Sähköisten järjestelmien avulla huoltajien ja oppilaiden tavoitettavuus on parantunut ja sitä on hyödynnetty myös kyselyjen tekemisessä ja lähettämisessä, mutta tehostettavaa tässäkin olisi.

7.2.3 Yhteistyön muodot eri osapuolten välillä

Yhteistyötä tehdään oppilaitoksissa koko ajan, sillä ilman sitä oppilaiden arki ei sujuisi. Laki painottaa yhteistyön merkitystä ja korostaa ennen kaikkea oppilaiden sekä huoltajien osallisuutta päätöksen tekemisessä. Haastatteluissa kysyin, miten ja millaista yhteistyötä tehdään muiden kuin koulun oman henkilöstön kanssa. Vastaukset olivat kaikilla haastateltavilla samansuuntaisia ja niissä korostui se, että kouluissa yhteistyötä tehdään huoltajien ja oppilaiden kanssa säännöllisesti. Yleisin yhteistyön muoto oli vanhempainillat sekä ns. vanhempainvarit. Haastatteluissa nousi esiin oppilaskunnan aktiivisuus, joka mahdollistaa parhaimmillaan oppilaiden omien näkemysten esille tuomisen koulun aikuisille. Muuta yhteistyötä mm. vanhempainyhdistysten kanssa ei mainittu haastatteluissa ollenkaan.

Yhteistyössä painottui varsinkin seurakunnan ja nuorisotoimen kanssa tehtävä yhteistyö. Ne ovat niitä tahoja, jotka tapaavat nuoria vapaa-ajalla. Koulu tavoittaa suuren osan ikäluokasta ja eri toimijoiden näkyminen koulun arjessa mataloittaa myös yhteydenoton kynnystä. Yhteistyökumppaneiden jalkautuminen koulun arkeen nousi esiin myös haasteltavien kommentteissa:

”Meillä yläkoulussa seurakunnan työntekijä käy koulussa kaksi kertaa kuukaudessa sekä pitää aamunavauksia, nuorisotyöntekijällä huone yläkoulun aulassa, osallistuu teemapäiviin, etsivä päivystää yläkoululla.”(H3)

7.2.4 Yhteistyö opetushenkilöstön kanssa

Kun opettaja ohjaa oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon palveluihin tulee hänen keskustella ensin oppilaan kanssa sekä olla yhteydessä hänen kotiinsa. Opettaja voi siis käytännössä ehdottaa oppilaalle tapaamista kuraattorin tai psykologin luona. Tämä on opettajan velvollisuus ja oppilaan oikeus käyttää näitä palveluja, eikä huoltaja voi sitä kieltää. Lainsäädäntö erottaa toisistaan tämän yksilöllisen oppilashuollon perusopetuslaissa säädetyistä oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Perusopetuslain mukaan tuen toteutuminen edellyttää monialaista yhteistyötä, mutta siihen ei tarvita oppilaan tai huoltajan suostumusta. Asian käsittely monialaisesti toteutuu, kun mukana on kuraattori tai psykologi, opetushenkilöstön lisäksi.

Haastatteluissa nousi esiin konsultaation käyttäminen sekä opettajien tarve keskustella, miten olisi hyvä edetä oppilaan parhaaksi. Lakiin on kirjattu mahdollisuus konsultaatioon ja lain tullessa voimaan pelkoa herättikin se, ettei lapsen asioista saisi keskustella ”epävirallisesti” ollenkaan. Opettaja voi pyytää kuraattorilta konsultaatiota oppilaasta, kun huoli koulunkäynnin haasteista liittyy ehkä muuhun kuin pedagogisiin keinoihin ratkaistaviin ongelmiin. Tärkeää olisikin mahdollistaa kohtaamisten säännöllisyys ja tuen saatavilla olo, jotta yhteistyö mahdollistuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Pelkona saattaa olla, että asiaan ei puututa ollenkaan, kun pelätään salassapitovelvollisuuden rikkoontumista. Eräs kuraattori totesi haastattelussa, että kyse on parhaimmillaan kuitenkin:

”Sellaisesta yhdessä kulkemisesta oppilaan parhaaksi.” (H1)

Kuten haastateltava osuvasti toteaa, että kun osapuolilla on sama päämäärä ja ollaan asialla oppilaan oppimisen edellytysten turvaamiseksi, voimme keskustella hänen asioistaan. Haastateltavien mielestä laki ei ole juurikaan vähentänyt konsultaation käyttöä, vaan edelleen voidaan istua ja pohtia lapsen parasta opettajan kanssa. Eräs haastateltava piti tärkeänä säännöllisiä tapaamisia opettajien kanssa sekä saatavilla olon mahdollistamista. Nämä molemmat seikat ovatkin tärkeitä ja puoltavat sitä, että kuraattorin työhuoneen tulisikin sijaita koulussa. Tällöin voitaisiin ehkä välttyä tiedon-

kulun puutteista ja siitä, kuka hoitaa ja mitä. Eräs kuraattori halusikin koulutusta henkilöstölle, koska oli kokenut hankalaksi sen, ettei tieto oppilaan asioissa ollut kulkenut osapuolten välillä.

7.3 Yhteisöllisen hyvinvoinnin toimintatavat

Kuraattorin työnkuva on ”hirveesti tekijänsä näköistä”. Työmuodot ovat moninaistuneet, kuten haastattelumateriaalistakin käy ilmi. Työtä tuntuvat määrittävän kuraattorin persoona sekä paikalliset olosuhteet ja tarpeet. Yhteisöllisen hyvinvoinnin lisäämiseksi oppilaitoksissa on käytössä paljon erilaisia menetelmiä, malleja sekä toimintatapoja. Jotta työyhteisö kykenisi kehittymään ja saamaan kaikki voimavarat yhteisöllisyyden käyttöön, vaatii se johtamista ja koulun johdon tukea. Parhaimmillaan yhteisölliset rakenteet luovat perustan toimijuudelle ja sitä kautta yhteisölliselle vuorovaikutukselle. Eräs kuraattori totesikin, ettei yhteisöllisyyttä ole heillä osattu huomioida voimavarana:

”Meillä ei ole uhrattu ajatustakaan yhteisölliseen hyvinvointiin, sitä ei ole nähty voimavarana, että opiskelijoille olisi siitä iso hyöty.” (H1)

Haastateltavat kuraattorit totesivat kaikki, että yhteistyöllä päästään parhaaseen tulokseen. Yhteistyö voi helposti jäädä hyvän tahdon varaan ja satunnaiseksi, mikäli koulusta puuttuvat yhteistyötä ja yhteistä keskustelua edistävät rakenteet, kuten ryhmät ja tiimit. Kehittämistyö onnistuu, kun se muodostuu luontevaksi osaksi koulujen arkea, kuten erään kuraattorin kommentissa ilmenee:

”Tärkeää on saada opettajatkin mukaan.” (H2)

Kuraattorit nimesivät useita konkreettisia toimintamalleja ja -menetelmiä yhteisöllisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Kiusaamisen ehkäisyyn käytettiin valtakunnallisia malleja mm. KiVa-koulua. Ryhmytymiseen käytettiin paljon aikaa varsinkin lukuvuoden alussa ja loppupuolella. Kouluissa järjestettiin erilaisia teemapäiviä mm. ystävänpäivänä sekä vappuna. Järjestävinä tahoina olivat mm. tukioppilaat tai oppilaskunta. Kas-

vamme yhdessä-vanhempainiltoja pidettiin kahdessa koulussa ja välituntiliikuntaa järjestettiin myös kahdessa koulussa. Kolmessa koulussa kuraattorit pitivät erilaisia ryhmiä mm. ART tai Friends, joissa harjoiteltiin vuorovaikutustaitoja sekä harjoiteltiin ryhmässä olemista sekä toisten huomioimista.

Kehitys kuraattoreiden ajankäytön jakautumisesta enenevästi yhteisötyöhön vaikuttaa olevan hidasta. Kuraattoreilta kysyttäessä, miten viikoittainen työaika jakautuu yhteisöllisen ja yksilötyön suhteen, painottuu se vieläkin selkeästi korjaavaan yksilötyöhön. Yhteisölliseen työhön käytetty aika oli viikoittaisesta työajasta n. 20 %. Yhteisöllinen työ korostuu lukuvuoden alussa ja lopussa, jolloin uudet oppilaat saapuvat sekä tulevat tutustumaan kouluihin. Ohessa haastattelijoiden näkemyksiä käytännöstä:

”Yksilötyötä pääasiassa, lohduttoman näköistä, kun kalenteria katsoo.”(H2)

”Yhteisöllinen työ on olematonta.” (H1)

Lakimuutoksen tarkoituksena oli saada oppilaitokset tekemään enemmän ennaltaehkäisevää yhteisöllistä, kaikkia koskevaa työtä, mutta se ei ainakaan näiden haastattelujen perusteella ole toteutunut. Yhteisöllisyys käsitteenä on ehkä edelleen hankala ja yhteisöllisyyttä eivät tee yksin kuraattorit vaan kaikki oppilaitoksissa olijat yhdessä. Mikäli oletetaan, että ”joku” tekee tai järjestää jotain meille, ollaan hukassa yhteisöllisyyden perusajatuksista. Yhteisöllisyyden sanotaankin olevan yksi työhyvinvointia määrittävä tekijä, koska se tukee terveyttä, hyvinvointia ja työniloa.

7.4 Tuen jatkuvuus siirtymä- ja nivelvaiheissa

Ennaltaehkäisevässä oppilashuollossa yhteisöllisyyteen vaikutetaan myös huomioimalla uusien oppilaiden tuleminen yhteisöön. Oppilaan siirtymistä seuraavalle luokalle tuetaan monilla erilaisilla nivelvaiheyhteistyön keinoilla. Näistä ehkä tavallisin esimerkki ovat ryhmäyttämispäivät, joiden käyttäminen tuli esiin myös haastatteluissa. Alakoulusta yläkouluun siirtyminen ei yhtenäiskoulujen puolella ollut niin merkityksellisessä roolissa kuin niissä kouluissa, joissa oppilaat siirtyvät yhteen yksikköön useasta pienemmästä. Haastateltavat kokivat tärkeinä ns. tiedonsiirto- tai nivelvaihepala-

verit siirryttäessä ala- ja yläkouluun sekä toiselle asteelle. Opinto-ohjaajan roolia korostettiin siirtymävaiheissa ja yhteistyötä pidettiin tärkeänä erityisesti kuraattorityön näkökulmasta. Kummassakin ammatissa tähtäyspiste kun kuitenkin on osittain koulun jälkeisessä elämässä. Koulun organisaatiossa kuraattori ja opinto-ohjaaja muodostavat luontevan toiminnallisen kokonaisuuden, jossa asiantuntijuudet täydentävät toisiaan. Mikäli kunnassa toimi useampi kuraattori korostettiin yhteistyön merkitystä heidän välillään, varsinkin jos kuraattorit toimivat eri kouluissa.

Haastatteluissa nousi esiin myös kuntien etsivän nuorisotyöntekijöiden tärkeys. Kun etsivä nuorisotyöntekijä on mukana oppilaitoksen arjessa ja tulee nuorille tutuksi antaa se nuorelle taas yhden mahdollisuuden tuen saamiseksi, jos sellaisen tarvetta ilmenee. Etsivien työkenttä on varsin laaja ja tehtävien muodot tekijänsä näköisiä, kuten kuraattorityöstäkin on todettu. Usein etsivä nuorisotyö kutsutaan paikalle vasta, kun kaikki muut keinot on kokeiltu, mutta haastatteluista selvisi, että työtä tehdään onneksi jo varhaisessa vaiheessa:

”Etsivä nuorisotyöntekijä kiertää ysit toukokuussa ja hänellä on myös vastaanotto koulun aulassa.” (H3)

Eräs haastateltava oli saanut etsivän nuorisotyöntekijän mukaan jo yläkoulun alkuvaiheessa. Hän totesi, että tärkeää oli saada tietoa nuorten ajatuksista ja sitä kautta heidän hyvinvoinnistaan:

”Etsivän kanssa haastateltu seiskoja, jotta tulee jonkinlainen tieto, minkälaisia ajatuksia nuorilla on?”(H1)

Kuten edellisistä kommentteista voidaan todeta, niin työmuodot kehittyvät ja oppilaat sekä yhteisöt saavat tekijöitä eri ammattiryhmistä. Opettajilta vaaditaan yhä enemmän perinteisen opetustyön lisäksi. Oppilaan keskittymiskyvyyttömyyden ja osaamattomuuden takana voi olla jotain sellaista, johon eivät opettajan omat keinot ja taidot tai aika riitä. Tämä vaatii koulu yhteisöltä totuttelemista ja avoimuutta ottaa vastaan eri ammattiryhmän edustajia. Kun pidämme mielessä koulun perustehtävän myös kasvattajana, onnistumme tässä haasteessa.

7.5 Yksilökohtaisen oppilashuoltotyön järjestäminen

Oppilashuoltolaki määrittää yksilökohtaiseksi oppilashuoltotyöksi yksittäiselle oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon, psykologin ja kuraattorin tarjoamia palveluja. Keskityin haastattelussa lähinnä kuraattorin tarjoamiin palveluihin. Palvelujen piiriin ohjautuminen tapahtui pääasiassa opettajien, vanhempien ja oppilaiden itsensä aloitteesta. Yhteistyötahoilta ohjausta tapahtui sosiaalitoimen kautta. Opettajilla on uuden lain mukaan velvollisuus tarjota sekä ottaa yhteyttä kuraattoriin, mikäli huolta oppilaasta ilmenee. Tämän tulee tapahtua yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa. Kuraattorin työssä tärkeimmäksi asiaksi kaikkien haastateltavien mielestä nousi saatavilla olon tärkeys sekä oppilaan helppous tulla juttelemaan asioistaan, kuten alla olevista sitaatista voi päätellä:

”Oppilaat voi tulla itse ja kysyä, onko sulla aikaa? Se on merkki siitä, että on ollut täällä jo jokin aika. Ei voi olettaa, että jos on uusi työntekijä, että nuoret osaisi itse tulla juttelemaan.” (H4)

Haastatteluissa korostui työntekijän tunnettavuuden merkitys yhteydenottokynnyksen madaltajana, kuten oheinen sitaatti osuvasti toteaa.

Toimivana yhteydenottovälineenä haastateltavat pitivät sähköistä Wilma-ohjelmaa, jonka avulla yhteydenpito kodin ja koulun välillä mahdollistuu. Huoltaja ja oppilas saavat siihen omat tunnuksensa. Sen käyttäminen korostui varsinkin niiden haastateltavien osalta, joilla oli vastattavanaan useampi koulu. Yhdellä kuraattorilla oli käytössä Facebook- sekä WhatsApp-sovellukset, joiden avulla hänen oli mahdollista tavoittaa helpommin.

Muista oppilashuollon toimijoista terveydenhoitaja oli kaikissa kouluissa helposti saatavilla ja yhteistyö sekä oppilaiden ohjaaminen toimivat asiantuntijoiden kesken hyvin. Haastateltavat mainitsivat kouluterveydenhoitajan olevan yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneista.

Psykologin ja kuraattorin työnjako oli kaikissa kouluissa melko selkeä. Psykologille ohjattiin oppilaat, joilla oli selkeästi oppimisvaikeuksia. Kaikilla kouluilla oli mahdollisuus käyttää perheneuvolan palveluja perheen kokonaisvaltaiseen auttamiseen ja tukemiseen oppimisvaikeuksien lisäksi. Yhteistyö ja tiedonkulku perheneuvolan ja kuraattorien välillä kaipasi kuitenkin selkeyttä ja yhteisiä toimintatapoja. Yhdessä kunnassa oli palkattu opintopsykologi. Opintopsykologi oli käynyt puhumassa unihuollosta sekä tehnyt kyselyn hyvinvointiin liittyen. Yksi haastateltava koki hankalana sen, että psykologipalveluja ei ole saatavissa kouluilla fyysisesti, kuten sitaatista käy ilmi: *”Toivoimme, että psykologi olisi jalkautunut kuntaan, ei oppilaan ole helppo lähteä.”* (H2)

7.5.1 Lain määrittelemien aikarajojen toteutuminen

Oppilaalla on oikeus päästä kuraattorin tai psykologin vastaanotolle omasta tai huoltajan pyynnöstä. Tämä mahdollisuus on järjestettävä viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä sen jälkeen, kun tätä on pyydetty. Kiireellisessä tapauksessa tapaamisen on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Asian kiireellisyyden arviointi edellyttää ammatillista osaamista ja se on tehtävä käytettävissä olevan tiedon perusteella. Haastatteluaineiston perusteella määräajoista on kyetty pitämään kiinni. Käytössä on ainoastaan omavalvonta, joten tilastoitua tietoa asiasta ei ollut kenelläkään kuraattorilla. Kuraattorit kokivat suurimpana haasteena sen, että vaikka nuorelle antaa ajan, ei se välttämättä sovi hänelle, jolloin määräajan toteutuminen ei ole kuraattorista kiinni. Siksi kuraattoreista olisikin tärkeää, että kirjaaminen olisi helppoa, jolloin voidaan tarkistaa yhteydenotot tarvittaessa. Kuraattori, jolla oli vastattavanaan useampi koulu, totesi olevan vaikea sopia vakiopäiviä vastaanottoa varten ja työstä voikin tällöin tulla ongelmatilanteiden ratkomista ennaltaehkäisyn sijaan. Haastateltavat pohtivat myös, miten aikarajoista kyettäisiin pitämään kiinni esim. sairastapausten sattuessa, sillä kolmella kuraattorilla ei ollut työparia.

7.5.2 Dokumentointi

Yksilötapaamisissa kertyneet asiakastiedot kirjataan opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukseen, joiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja

oikeuksista annetussa laissa (812/2000). Haastateltujen kuraattoreiden käytössä on varsin kirjavat ohjelmistot. Yksi kuraattori ei kirjaa tapaamisia mihinkään järjestelmään. Wilma-järjestelmä oli käytössä kaikkien haastateltavien kunnissa, tosin ei kaikissa kouluissa. Wilman virallisesta käyttämisestä kirjaamiseen ollaan montaa mieltä, mutta se ei liene täyttäne salauksien osalta riittävää tietosuojaa. Yhdellä kuraattorilla on käytössä sosiaalitoimen käyttämä ProConsona-ohjelma, joka on toimiva ja täyttää kaikki lain vaatimat kriteerit.

Tämä on asia, johon tarvitsisi saada selkeät ohjeistukset sekä ohjelmistot. Asia kuormittaa kuraattoreiden perustehtävän tekemistä, kun käytössä ei ole yhtenäistä systeemiä, vaikka laki velvoittaa kuitenkin kirjauksiin ja omavalvontaan mm. määräaikojen noudattamisessa. Salassapito- ja tietosuojasäännösten rajoitukset tuntuivat olevan asia, jotka hankaloittivat myös moniammatillista yhteistyötä, kun ei ole varmuutta siitä, mitä saa sanoa ja kenelle.

Haastatteluissa todettiin, ettei ole tullut esiin tapauksia, joissa vanhemmat tai oppilas olisivat kieltäneet jotakuta osallistumasta asioidensa käsittelyyn. Pelko sen suhteen näyttäisi siis olleen turha. Kuraattorit pitivät tärkeänä asioiden avointa esille tuomista, mikä helpottaa keskusteluita ja sopimista. Kuraattoreiden kommentit olivat positiivisen toiveikkaita asioiden käsittelyjen suhteen:

”Joku pelkäsi, että oppilas ei halua jotain ihmistä kokoukseen, mutta se on minusta vain keskustelu kysymys.” (H1)

”Mulla on naiivi luottamus siihen, että vanhemmat haluavat lapsen parasta.” (H3)

7.6 Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen

Monialaista yksilökohtaista opiskelijahuoltoa toteutetaan tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Ryhmä kootaan oppilaan tilanteen ja tarpeen mukaan. Ryhmän tehtävänä on tukea oppilasta ja tarvittaessa hänen perhettään sekä löytää sopivat tukimuodot tai ohjata perhe tarvittavien palvelujen piiriin. Ryhmään kutsutaan tahot, jotka auttavat asian eteenpäin viemiseksi. Asiantuntijaryhmän on hyvä kokoontua sopivan ajan kuluttua arvioimaan tuen riittävyttä.

Ryhmän kokoaminen ja kirjaaminen ovat herättäneet paljon keskustelua myös alan lehtien palstoilla ennen lain voimaantuloa. Asiantuntijaryhmän kokouksista laaditaan opiskeluhuoltokertomus, johon ryhmän vastuuhenkilöksi valittu tekee kirjaukset. Asiakirjasta näkyvät kokoukseen osallistujat, huoltajien suostumus sekä aihe ja sovitut toimenpiteet sekä tehdyt päätökset.

Aikaisemmin koulujen oppilashuoltotyöryhmiin kutsuttiin oppilas perheineen paikalle asiantuntijoiden kuultavaksi. Uusi oppilashuoltolaki painottaa sitä, että oppilas ja huoltaja saavat päättää, keitä ryhmään osallistuu heidän asioitaan käsittelemään. Opiskelijan toiveet ja mielipiteet huomioidaan häntä koskevissa menettelyissä ikätasoa vastaavasti. Pelkona oli, että oppilas ja huoltaja kieltävät mm. kuraattoria osallistumasta oppilaan asioiden käsittelyyn. Kuten jo edellä on todettu, että näin ei kuitenkaan ollut käynyt haastattelujen mukaan.

Käytänteet ryhmän kokoamisessa vaihtelevat kouluissa jonkin verran. Lain mukaan ryhmän kokoaa se, joka huomaa tarpeen. Tällä lain säätäjä on halunnut varmistaa sen, että kokoonkutsujalla olisi paras tieto oppilaan asioista. Kahdessa koulussa ryhmän kokosi siihen nimetty henkilö mm. vararehtori tai koordinoiva erityisopettaja. Koollekutsujalla ei välttämättä ollut omakohtaista kontaktia oppilaaseen. Yksi kuraattoreista totesikin ryhmien kokoontumisten vähentyneen:

”Ovat minusta vähentyneet uuden lain myötä, pedagogiset ryhmät kyllä toimivat.”
(H3)

Pedagogisilla ryhmillä tarkoitetaan tässä perusopetuslain mukaan koottavia ryhmiä, joissa painopisteenä on oppilaan oppimiseen liittyvät asiat. Perusopetuslain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki eroavat oikeudellisesti toisistaan. Lähtökohtana molemmissa on yhteistyö sekä vuoropuhelu oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppimiseen liittyvä tuki ei kuitenkaan edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta. Moniammatillisuuden toteutumiseksi asian käsittelyyn osallistuu opetushenkilöstön lisäksi oppilashuollon henkilöstöä, joka harkitaan tapauskohtaisesti. Kaksi kuraattoria piti hankalimpana aikojen yhteensovittamista, mikä voi hidastaa oikea-aikaisen tuen antamista. Erään kuraattorin kommentti olikin varsin osuva:

”Jollei luokanohjaaja kokoa, niin voi olla jo kesäkuu ja juna meni jo.”(H4)

Tästä kommentista voi päätellä, että lain henki ei aivan ole toteutunut, sillä opetushenkilöstöllä voi olla epätietoisuutta siitä, mitkä asiat kuuluvat oppimisen ja koulunkäynnin tuen piiriin ja mitkä taas ovat oppilashuoltoon kuuluvia. Tosin rajanveto opetukseen ja oppilashuoltoon liittyvien asioiden välillä on usein hankalaa eikä mitenkään yksiselitteistä.

Kaikki haastateltavat toivat esiin henkilöstön koulutuksen tarpeen. He halusivat selkiyttää juuri tätä opetukseen ja oppilashuoltoon liittyvää juridista eroavaisuutta. Oppilashuolto kuuluu kaikille koulussa toimiville. Nyt kun laki on ollut voimassa jo kohta kaksi vuotta, olisi hyvä kerrata asiat ja vaihtaa kokemuksia. Tässä muutama haastateltavan kommentti asiaan:

”Ei tietoa riittävästi, miten toimitaan, näkyy arjessa, ettei tätä tietoa ole.” (H4)

”Miten asiat hoidetaan, tulkinnat voivat aiheuttaa sen, että mistään ei saa puhua.”(H1)

7.7 Haastattelijoiden esiin tuomat lain vahvuudet sekä epäkohdat

Haastattelujen lopuksi kysyin kuraattoreilta 1.8.2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain vahvuuksista ja mahdollisuuksista sekä epäkohdista. Olen nostanut esiin muutamia mielenkiintoisiksi kokemiani havaintoja aineistosta.

7.7.1 Lain vahvuudet

Lain vahvuuksina ja mahdollisuuksina kolme kuraattoria toi esiin sen, että laki korostaa oppilaan osallisuutta itseään koskevissa asioissa sekä yhteisöllisen työn suunnittelussa. He olivat sitä mieltä, että oppilaiden ja huoltajien mukaan ottaminen lisää avoimuutta sekä parantaa koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Eräs kuraattori totesi sen lisäksi oppilaan vastuunottokykyä:

”En näe mitään uhkaa siinä, että oppilaat itse suunnittelevat, se on vaan oppilaan kasvua ja vastuunottoa sekä osallisuutta.” (H1)

Kaikkien haastateltujen kuraattoreiden mielestä laki tarjoaa suojan oppilaille ja heidän perheilleen, ettei heidän asioistaan puhuta yleisesti. Tärkeäksi koettiin se, että asianomaisilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, kuka heidän asioistaan on kuulemassa, kuten eräs kuraattori osuvasti totesi:

”Suojaa oppilaita ja perheitä, ettei kukaan ylimääräinen ole kuulemassa heidän asioitaan.” (H3)

Lain tuomina mahdollisuuksina kuraattorit näkivät myös kirjaamiskäytäntöjen yhtenäistämisen sekä sen, että kirjauksista käy selväksi, mitä on sovittu. Tämä tuo työhön jämäkkyyttä ja asioiden seuranta mahdollistuu paremmin. Tosin epätietoisuutta työhön lisää se, mihin ja mitä saa ja kuuluu kirjata sekä kirjaamisten päällekkäisyys. Tämä nähtiin myös lain heikkoutena sekä työmäärää lisäävänä asiana. Kirjaamiseen kului myös aikaa ja toisinaan sen koettiin vaikeuttavan vuoropuhelua:

”Teki jämäkemmäksi ja kirjaamisvelvoite helpottaa ja tuo turvaa tekijälle.” (H2)

”Kirjaamiskäytäntö on yhtenäinen, muistiot yhdessä paikassa ja nähdään mitä on sovittu.” (H4)

Haastateltavista kuraattoreista yksi toimi nimikkeellä oppilashuollon ohjaaja. Hän piti hyvänä lain tuomaa nimikkeistön yhtenäistämistä sekä pätevyyden ja koulutuksen tarkentamista. Hän kertoi, että hänet sekoitetaan usein opinto-ohjaajaan:

”Olen joutunut selittämään omaa työtäni eri tahoille.” (H3)

Voidaankin todeta, että nimikkeiden ja työnkuvien yhtenäistäminen lisää työn tunnettavuutta sekä selkiyttää yhteistyön tekemistä asiantuntijoiden kesken.

7.7.2 Lain tulkinnallisuus

Kuraattoreista kaksi toi esiin koulutuksen tarpeellisuuden koko henkilöstölle uuden lain ymmärtämisen selkiyttämiseksi. Epäselvyyttä heidän mukaansa tulee juuri pedagogisen ja opiskeluhuollon asioiden käsittelyn tulkitsemisesta. Helposti oppilashuoltoon liittyvät asiat jäävät yksin kuraattorin hoidettavaksi ja vastuulle, vaikka kyse on koko yhteisöä koskevasta työstä. Tähän liittyy erään kuraattorin epäily siitä, mikä on oman työn paikka ja asema työyhteisössä. Onko työyhteisössä riittävästi tietoa asiiantuntijuuden luonteesta?

”Arjessa näkyy, ettei opettajilla ole riittävästi tietoa.” (H4)

Kahta kuraattoria mietitytti lain sallima oppilaan ja perheen mahdollisuus vaikuttaa siihen, keitä heidän asioistaan on kuulemassa. Lähinnä heitä askarrutti se, mitä jos nuori itse kieltää ottamasta asioitaan esille. Sama asia aiheutti pelkoa, mutta samalla myös oltiin tyytyväisiä siihen, että laki tukee nuorten ja perheiden osallisuutta omien asioiden käsittelyssä. Haastateltavat totesivat, että tällaisia tilanteita ei vielä ole tullut ja luottivat kykyynsä hoitaa asia keskustellen.

Lain suunnitelmallisuuden vuoksi koulujen yhteisöllinen työ on tullut entistä näkyvämmäksi ja osoitetummaksi. Tämän opinnäytetyön haastattelujen perusteella voidaan todeta, että jokaisen haastattelemani kuraattorin koulussa on toimittu yhteisöllisesti jo aikaisemminkin. Yhden kuraattorin koulussa oppilashuoltotyön rakenteet eivät tukeneet yhteisöllisyyden toteutumista vaan se tuntui olevan liikaa yhden työntekijän vastuulla. Kuraattorit kokivat kuormittavana sen, miten priorisoida niukat resurssit niin, että aika riittäisi kaikkeen. Kumpaa näkökulmaa painottaa enemmän, yksilön vai yhteisön? Eräs kuraattori kommentoi asiaa näin:

”Emme voi jättää yksilöitä ilman tukea.” (H2)

8 POHDINTA

Peruskoulu on osa suomalaisen lapsen ja nuoren arkea tavalla tai toisella ja siksi tärkeä sosiaalisen pääoman kartuttaja. Peruskoulun opetussuunnitelman tavoitteet koskevat tietojen ja taitojen lisäksi myös oppilaan persoonallisuuden kehitystä. Oppilaiden tulisi lähteä koulusta itsenäisinä, sosiaalisina, psyykkisesti vahvoina ja itseensä luottavina elinikäisinä oppijoina, joiden varaan yhteiskunnan hyvinvointi ja kilpailukyky rakentuvat. Nämä kaikki tekijät ovat omiaan muovaamaan yksilön sosiaalista pääomaa. Sosiaalisen pääoman vaikutukset ovatkin kauas kantoisia, joten ei ole samantekevää, miten koululaitos tehtävässään onnistuu. Kysymys kuuluukin, onko turhauttavaa työkennellä koulussa yksilöiden kanssa, jos koulu yhteisönä ei kykene vahvistamaan oppilaidensa elinvoimaa.

Tähän uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on pyrkinyt tuomaan selvyyttä ja yhtenäisyyttä. Kaikkien toimijoiden osallisuutta vahvistamalla ja yhteistyötä lisäämällä voimme saavuttaa parhaimmillaan kokemuksen siitä, että jokainen on tärkeä osa kokonaisuutta. Koulu tulee nähdä mahdollisuuksien paikkana, jossa ikäluokkien tavoitettavuus on korkea. Vanhempien yhteisöllisyys liittyy olennaisesti lapsen hyvinvointiin ja terveyteen, joten heidän kanssaan työskentely on osa sosiaalisen pääoman vahvistamista. Koulussa puhutaan kasvatuskumppanuudesta, joka mahdollistaa lasten ja nuorten kasvun kokonaisvaltaisen tukemisen lisäksi tuen saamisen omaan kasvattajana toimimiseen. Se on vanhempien ja muiden lapsen kanssa toimijoiden vuorovaikutusta ja toimintaa yhteisten kasvatustavoitteiden viitoittamana. Alakouluissa yhteisöllisyyttä tuomaan on käytetty koulukummeja, -mummeja ja -vaareja, jotka tuovat oppimiseen lisäarvoa omalla elämäkokemuksellaan. Parhaimmillaan kasvatuskumppanuus mahdollistaa aikuisten muodostaman turvaverkon lapsen tai nuoren ympärille tukien ja vahvistaen hänen tasapainoista kasvuaan.

Kuraattoritoiminnan kehittämisen lähtökohtana on ollut koulun kasvatus- ja opetuksen tukeminen ja integroiminen koulun muuhun toimintaan. Uusi laki on tuonut tähän jo haastattelujenkin perusteella selvyyttä ja vahvistanut kuraattoreiden asemaa tasavertaisena asiantuntijana opetushenkilöstön ammattilaisten keskuudessa. Kuraattori-

toiminta tuntuu määräytyvän pitkälti tekijänsä persoonan ja koulun toimintaympäristön mukaan. Tämä tuo oman haasteensa varsinkin nuorille aloitteleville kuraattoreille, jotka hakevat vielä paikkansa käytännön koulun arjessa. Työnkuvan selkiyttämiseksi onkin edelleen tarvetta julkiseen keskusteluun, jotta kuraattoreiden työnkuva ja -sisältö saataisiin yhdenmukaiseksi maanlaajuisesti. Tätä puoltaa myös lapsen oikeuksien ajatus siitä, että kaikilla tulisi olla samanlaiset oikeudet koko maassa. Kolikon toisena puolena on taas vapaus kunkin työntekijän toimia omien lähtökohtiensa ja osaamisensa mukaan. Toisaalta yhteistyökumppaneiden on ehkä vaikea muodostaan selvää kuvaa siitä, mitä koulukuraattorin työ on, kun työnkuvat eivät ole yhteneväiset. Olisiko mahdollista, että uuden lain myötä oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen ei olisi enää yksittäisen koulun toimintakulttuurista tai yksittäisen kuraattorin tavasta toimia, vaan suunnitelmallisuus tukisi työtä riippumatta siitä kuka työtä tekee ja missä päin tekee?

Rajanveto oppilashuollon ja opetukseen liittyvissä asioissa ei tullut haastatteluissa esiin niin ristiriitaisena kuin ajattelin. Sitä selittänee lain parivuotinen voimassaolo ja toimintakäytäntöjen hyvät perusteet. Tosin voidaanko oppilashuoltoa ja opetusta erottaa selkeästi toisistaan? Oppiminen on kokonaisvaltainen kokemus, jolloin kaikki ympärillä oleva vaikuttaa. Johtuuko mahdollinen alisuorittaminen siitä, ettei Pekka ympärillä vai kenties siitä, että kotona toisella vanhemmista on todettu vakava sairaus? Oppilashuolto tuleekin nähdä kaikkien koulun aikuisten yhteisenä asiana, johon tarvitaan kaikkien havaintoja sekä rohkeutta ottaa asia puheeksi. Uhkakuvana voisikin olla toteamus, että ”onhan meillä se koulukuraattori tekemässä sitä oppilashuoltoa”. Tällöin ollaan pahasti siirtymässä pois oppilashuoltolain hengestä ja ulkoistetaan oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen jonkun muun kuin itsen hoidettavaksi.

Hyvinvointi syntyy kohtaamisissa. Jokainen yhteinen hetki on hyvää tuottavan kohtaamisen mahdollisuus ja koulussa näitä kohtaamisia on runsaasti päivän aikana. Opettajien koulutus varsinkin yläkouluissa valmistaa ennen kaikkea aineen hallintaan. Käytännön valmiuksia tukea nuorten hyvinvointia tai tehdä moniammatillista yhteistyötä lienee liian vähän, mutta niitä voi oppia. Pohdittavaksi jääkin, kuinka hyvin uusi opetussuunnitelma pystyy vastaamaan tähän haasteeseen. Nykymuotoinen tapa opettaa, oppia ja arvioida tarvitsee uudistuakseen koulutusta ja aikaa, sillä opetustyön rakenteet

ovat tunnetusti jäykät. Sosiaalistaitojen oppimisen kytkeminen osaksi opetussuunnitelmaa on jo toteutumassa, sillä alakouluun ollaan tuomassa mielenterveystaitojen harjoittelua osaksi eri oppiaineita.

Oppilashuoltoa toteuttaa kuntasektorilla oppilashuollon ohjausryhmä, joka vastaa oppilashuollon strategisesta suunnittelusta. Ryhmän tulee kirjata arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista resursseista, avustaja- ja tukipalveluista sekä yhteisöllisyyttä vahvistavista toimista kunnan hyvinvointisuunnitelmaan. Suunnitelmallisuuden lisääntymisestä ja seuranta- sekä arviointivelvoitteesta huolimatta haastatteluista kävi ilmi, että kahdessa kunnassa ei kuraattorilla ollut tietoa ryhmästä tai suunnitelmasta, eivätkä he olleet osallistuneet suunnitelman valmisteluun. Haastatteluista ilmeni, ettei yksilötyön painopiste ollut juurikaan alentunut.

Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän tehtäviin kuuluu seurata ja kehittää ennaltaehkäisevää oppilashuoltoa. Ryhmän tulee laatia oppilashuoltosuunnitelma yhdessä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulukohtaiset ryhmät olivat kokoontuneet säännöllisesti kolmen haastateltavan koulussa ja niissä myös oppilashuollon tiedottamisesta oli huolehdittu. Tästä voineekin tulkita, että kuntatasolla on vielä kehittämistä yhteistyön linjauksissa ja osallisuudessa yhteisten toimintatapojen varmistamiseksi. Tähän vaaditaan kunnan johdon ja päättäjien sitoutumista. Koulukuraattorit voisivatkin nostaa esiin kouluarjessa nousseita haasteita ja olla puolestaan kertomassa päättäjille, miten kouluyhteisöissä voidaan. He voisivat osaltaan toimia opettajien ja oppilaiden puolestapuhujina sekä tuoda esiin kehittämistarpeita.

Koulumaailman tulevaisuuden haasteina voidaankin nähdä olevan maahanmuuttaja-taustaisten oppilaiden lisääntynyt määrä, erityisopetuksen tarpeen kasvaminen sekä opetussuunnitelmien muutokset, jotka lisäävät oppilashuollon tarvetta. Oppilaat eivät välttämättä sitoudu tarjottuun apuun, mikä kertoo yhteiskunnan hektisyydestä yksilötasolla. Apua ei jakseta odottaa, vaan sen pitäisi olla tässä ja nyt saatavilla. Tämä heijastuu henkilökunnan hyvinvointiin ja sitä kautta oppilaisiin lisäen pahoinvoinnin kokemusta. Eräs kuraattori toi haastattelussa esiin ajatuksen, jossa koulunkäyntiohjaajia tarvitsisi saada lakisääteisesti ensimmäisille ikäluokille. Tällä pienellä rahallisella sat-sauksella saataisiin opettajan rinnalle aikuinen luokkaan opastamaan sekä tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Nykyään panostetaan paljon nuoriin, jolloin toimet ovat

usein korjaavia ja ehkä kaukana ennaltaehkäisevästä työstä. Painopistettä tulisikin siirtää opiskelujen alkuvaiheeseen, jossa sosiaaliset vuorovaikutustaidot kehittyvät ja muotoutuvat.

Syrjäytynyt nuori tulee laskennallisesti yhteiskunnalle kalliiksi. Jo yksi eteenpäin autettu nuori vapauttaa resursseja yhteisölliseen hyvinvointityöhön, jossa tärkeää on nuoren kohtaaminen, kuunteleminen ja vaikuttaminen. Näkisinkin, että koulun sosiaalityön mahdollisuus syrjäytymisen ehkäisijänä on merkittävä.

Oppilashuoltotyössä on paljon mahdollisuuksia, kun keskitymme keskusteluissa oppilaan vahvuus- ja tukemiseen emmekä heikkouksien kaivelemiseen. Liikaa ei voi painottaa läsnäolon merkitystä ja yksinkertaisen kysymyksen: ”Mitä sinulle kuuluu?” esittämisen tärkeyttä kohtaamisessa sekä vastauksen kuulemisesta.

Lopuksi haluan lainata erään kuraattorin toteamuksen omasta työstään, joka kuvastaa hyvin nykypäivän haasteita sekä mahdollisuuksiakin koulumaailmassa:

”Kuraattori on sellainen soppasiivilä, katsotaan, mitä seulaan jää ja sitten laitetaan eri paikkaan, lajittelijan rooli osaltaan. Mietin, mitä osaan hoitaa itse ja ketä ohjaan eteenpäin.” (H1)

LÄHTEET

Andersson A., Herala K., Kesti E., & Leinonen P. Sosiaalityö kouluihin- ennakoivaa lastensuojelutyötä? Pohjolan Sanomat 6.8.2014.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Gråsten-Salonen H. 2009. Kuka kuuntelee lasta? Teoksessa T. Hirvilammi & M. Laatu (toim.) Toinen Vääryyskirja –lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy, 199-213.

Haanpää, S. & Lahtinen, N. 2015. Oppilashuolto perusopetuksessa –näkökulmia moniammatillisen yhteistyön toimivuuteen. Teoksessa S. Hakalehto (toim.) Lapsen oikeudet koulussa. Helsinki: Hansaprint Oy, 132-168.

Harakka, T. & Laitinen, N. 2014. Opiskeluhoito esi- ja perusopetuksessa. Powerpoint-esitys oppilas- ja opiskeluhoitoon kansallisilla kehittämispäivillä 28.11.2014.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja, Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hytönen, E., Laaksonen, P., Miettinen, K. & Talaskivi A. 2000. Osallistava oppilas- huolto. Helsinki: Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 34. Hakapaino Oy.

Hämäläinen, J. 2003. Koulun sosiaalityö oppilaanohjauksen kumppanina. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Ohjauksen orientaatiot. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino, 125-134

Jauhiainen, A. 2012. Yhteisöllisesti oppien parempiin tuloksiin. Kuopio: Korpiljyvä.

Jauhiainen, A. 2001. Oppilashuollon kehityslinjoja Suomessa. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy, 67-78

Kananen J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Juvenes Print.

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki P. 2010. Sosiaalityön käsikirja. Tallinna: Raamatutrukikoda.

Kiianmaa, K. & Trygg-Jouttijärvi, A.-M. 2001. Alias –kyvyt käyttöön Helsinki: Lastenkeskus Oy.

Kuntaliiton www-sivut. Viitattu 5.6.2016. <https://www.kunnat.net/kuntaliitto>

- Kurki, L., Nivala E. & Sipilä-lähdekorpi P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Kärki, S. 2009. Kuraattorin työ ammatillisessa oppilaitoksessa. Kuntouttavan sosiaalityön näkökulma erityisopiskelijoiden tuen tarpeen arviointiin. Lisensiaattityö. Kuopion Yliopisto.
- Laitinen K. & Hallantie M. 2011. Huomisen hyvinvointia – Kehys oppilashuollon kehittämiseksi: Opetushallitus oppaat ja käsikirjat. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Mahkonen, S. 2015. Uusi oppilashuoltolaki työvälteenä. Porvoo: Bookwell Oy.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen J.(toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 120-122.
- Nivala, E. 2010. Lapsen oikeudet osallisuuden perustana. Teoksessa I. Tanskanen & E. Timonen-Kallio (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Tampere: Juvenes-Print, 18-25.
- Opetushallitus, 2007. Helsinki: Laatu kodin ja koulun yhteistyöhön. Viitattu 4.5.2016. https://www.oph.fi/download/115274_laatua_kodin_ja_koulun_yhteistyohon.pdf
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 2014. L 1.8.2014 1287/2013 muutoksineen.
- Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Multiprint. Ensi- jaturvakotien liiton raportti 7.
- Osallistava oppilashuolto. 2000. Helsinki: Hakapaino Oy. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 2000.
- Peltonen, H. & Säävälä, T. 2001. Kehittyvä oppilashuoltotyö kouluyhteisön ja yksilön tukena. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy, 182-184.
- Perusopetuslaki. 4/011/2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutos
- Perälä, M-L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O. jne. 2015. Monialainen oppilashuolto ja sen johtaminen. Tampere: Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. Opas 36/20.
- Pohjola, K. 2010. Nuorisotyö koulussa. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, tutkimuksia ja raportteja 54.
- Rimpelä, M., Metso, T., Saaristo, V. & Wiss, K. 2008. Vanhempainyhdistysten ja huoltajien osallisuus peruskoulun ja sen oppilashuollon kehittämisessä. Helsinki: Staakes. Raportteja 29/2008.

Sipilä-Lähdekorpi, P.2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä”, Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Tampere: Tammer-Paino Oy.

STM, kuntainfo 13 a/2015, uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädäntö, soveltamisohje

Ståhle, L. 2015.Oppilashuoltoon yhteisöllistä otetta. Nuorisotyö 1, 18-19.

Talentian www-sivut. Viitattu 25.5.2016. Talentian linjaukset oppilashuollosta. <https://www.talentia.fi>

Terveysten- ja hyvinvoinnin www-sivut. Viitattu 5.5.2016. Opiskeluhuollon palvelut edelleen puutteellisia ja yhteisöllisen työn kehittämistä tarvitaan. <https://www.thl.fi>

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 9.8.2016. Käsitteet ja määritelmät. <https://stat.fi>

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa – avaimia hyvinvointiin. Tallinna : Raamatutrukikoda.

Wallin, A.1999. Koulukuraattori arkityössään. Tampere: Cityoffset Oy.

HAASTATTELURUNKO

Taustatiedot;

- koulutus
- missä työskentelet tällä hetkellä
- oppilasmäärä, josta vastaat

Teema 1) Opiskeluhuollollisten ryhmien toiminta

Useat säädökset velvoittavat kuntia ja oppilaitoksia monialaiseen yhteistoimintaan. Yhteistoiminnan tehostaminen on myös opiskeluhoitoa ohjaava keskeinen toimintaperiaate. Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri, yhtenäisistä toimintatavoista sopiminen sekä osaava ja hyvinvoiva henkilöstö edistävät kaikki osaltaan yhteistoimintaa.

Opiskeluhoitolain mukaan monialaisella oppilaitoskohtaisella opiskeluhoito-ryhmällä on vastuu oppilaitoksen opiskeluhoitoon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisöllisen opiskeluhoitoon varmistaminen sekä hyvinvointia ja opiskelua/oppimista edistävän toiminnan kehittäminen.

- Miten kunnassanne on järjestetty opiskeluhoitoon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen yhteisöllisen oppilashoito-ryhmän toiminta sekä varmistettu, että niiden monialaisuus toteutuu?
- Millä tavoin ja mistä lähteistä ryhmät saavat tietoa opiskeluhoito-suunnitelman laatimiseksi?
- Millaista yhteistyötä tehdään
 - a) opiskelijoiden ja hoitajien
 - b) oppilas- ja opiskelijakunnan
 - c) muiden lasten- ja nuorten kanssa toimivien kanssa?
(esim. nuorisotoimi, srk)

- Millaisia erilaisia konkreettisia toimintatapoja, malleja ja menetelmiä oppilaitoksessasi on käytössä yhteisöllisen hyvinvoinnin lisäämiseksi?

Teema 2) Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

Opiskeluhooltolaissa yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolltoa.

- Miten palveluiden piiriin tullaan tai palveluihin ohjataan?
- Miten kouluterveydenhoitaja on käytettävissä omassa oppilaitoksessasi?
- Miten ja millä järjestelyin turvataan, että kuraattorin ja psykologin palvelut ovat saatavissa 7 päivän määräajassa?
- Miten työnjaosta on sovittu ammatillisen ”expertiisin” näkökulmasta
 - -kuraattori
 - - psykologi
- Millaista yhteistyötä ja missä yhteyksissä, teet yhteistyötä opettajien/erityisopettajan kanssa?
- Millä tavoin ja mistä opiskelijat, huoltajat ja oppilaitoksen henkilöstö ja yhteistyökumppanit saavat tietoa oppilashuollon palveluista?
- Miten yksittäisen oppilaan kohdalla monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen käytännössä toteutuu? (suostumus, käytännön järjestelyt)
- Mihin ja millaisia lain edellyttämiä kirjauksia tehdään?
 - kuraattori
 - psykologi
 - monialaisen yksilökohtaisen ryhmän kokoontumiset

Arvioi, kuinka monta tuntia / viikossa sinulla kuluu

- -yksilötyöhön
- -yhteisölliseen työhön
- Mitä tehtäviä vastaavan kuraattorin toimenkuvaan ja vastuisiin kuuluu?

- Millaisin keinoin turvataan tuen jatkuvuus siirtymä- ja nivelvaiheissa?
 - -alakoulusta yläkouluun
 - -yläkoulusta lukioon/ ammattiopintoihin

Mitkä ovat mielestäsi 1.8.2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain

- vahvuudet/ mahdollisuudet
- heikkoudet/ uhat

Onko vielä jotain, mihin mielestäsi pitäisi kiinnittää huomiota ja korostaa?